

Վերահսկվող սարածքներում ավելի շուտ ամայություն է

1-ին էջից

ԵԱԳՎ փաստահավաք առաքելությունը փորձում է ձեռնարկ արդյունքներ հայտնաբերել հարյուր հազար հեկտար հողերում: ԵՍԽՎ Լեռնային Ղարաբաղի մասին ընդունված վերջին բանաձևում, ըստ Բաղդասարյանի, կարող էր լինել շատ ավելի լավ, սակայն եղանակ էլ, ըստ նրա, բոլորովին էլ խայտառակ բանաձև է: Բայց ավելի է ընդգծում հայրենական ֆառակալական գործիչների դիվանագիտական ջանքերի անհրաժեշտությունը:

Կանգնելու կետերից սկսած՝ հայկական երկու միավորները իրարից հեռացվեցին հենց Լաչինի երջանակում, որը նոր կազմավորված ինքնավարության Կարմիր Ջուրի հասանելի վարչական կենտրոնն էր: 1930 թ. Բրդաշենի ինքնավարությունը վերացվեց, ձեռնարկվեց Լաչինի երջանակում, եւ Գարաբաղի մարզի արհեստականորեն միայնակ հեռացվեցին յոթ կիլոմետրով:

Նման փաստերը եւ ընդհանրապես դասակարգված փաստահավաք խմբին այնքան էլ չեն հետաքրքիր: Նրանք կասկած են իրենց առջեւ դրված հանձնարարությունը եւ հավանաբար փետրվարի վերջերին արդեն Միսկի խմբի համահայտագիտությանը կներկայացնեն զեկույցը: Թե ինչ տարունակություն կունենա այն, այս դասին դժվար է կանխատեսել: ԼԳԳ իշխանությունները, ինչպես հանձն էին առել, որն էլ խոչընդոտ չեն ստեղծում փաստահավաք խմբի գործունեության համար, հակառակը, ինչպես մեզ հետ զրույցներում անընդհատ կրկնում են եվրոպացի ամերիկացի դիվանագետները, իրենց աշխատանքի համար ստեղծված են բոլոր դրամայները:

Արժանին՝ արժանավորներին

1-ին էջից

Ճարտարապետական անվանակարգով հանձնաժողովի համոզմամբ, նեց հանձնաժողովի նախագահ Մեծկոյունի Գրիգորյանը, «Ճարտարապետական հուշարձանների վերականգնում» ուսումնական ձեռնարկն այն հազվագյուտ գանձերից է, որի կարիքը զգացվում էր: Գրի 4 զուգահեռի հեղինակ ակադեմիկոս Վարազդաս Գրիգորյանը զոհ էր, որ իր հետ զինակցելու աշխատանքին մասնակցելու են Գրիգոր Նալբանդյանը, Արսյուն Գրիգորյանը, Կարեն Արախչյանը, Վահագն Խաչատրյանը՝ ստեղծելով արժեքավոր ու մնալիս ուսումնական ձեռնարկ:

Հումանիտար գիտությունների անվանակարգով հարթող է ճանաչվել Երջանիկ Գետրոյանի «Հայոց Երջանակային լեզվի բառարան» սովորածառով գիրքը: Մրցանակը հարգարժան գիտնականին հանձնելու ժամանակը սրվեց նույն անվանակարգի հանձնաժողովի նախագահ, ակադեմիկոս Վրդեմիր Բարխուդարյանին: Վերջինս հասուկ նեց հեղինակի ֆան արված ֆրանսիական աշխատանքը, որի արդյունքում այսօր կարող են հրատարակվել, որ խոսքը հայտնություն ենք արել: Պրն Գետրոյանը երջանիկ էր, որ վերջապես իրեն էլ նկատեցին ու գնահատեցին, ֆանգի նա կյանքում միտք ձեռք է մեկնել օգնության կարիք ու

նեցողներին, ու այսօր եկել է գնահատանի դասը, որի համար էլ ԵՄՀ հակառակ էր ոչ միայն ԳԵՄՍ վարչությունից, այլև Գալուստ Գյուլբենկյան հիմնարկությունից եւ անձամբ նա հայկական բաժնի սեփական Զավեն եկվայանից՝ գրի տպագրությունը հովանավորելու համար:

Կերտարվեստի հանձնաժողովի նախագահ, Պրոֆեսոր Գրվարդ Գալուստյանը ներկայացրեց այդ անվանակարգում մրցանակ Երջանիկ Գետրոյանի համար: Նա ներկայացրեց «Երկաթե կայան» մեծակերպ աշխատանքը: Մրցանակակիր Գետրոյանը հարգարժան էր ու լուրջ մեջքի արտաբերեց մի ֆանի խոսք միայն: «Մա ինձ էլ ավելի է շարժեցրեց, որ իմ մտադրություններն իրականացնեմ...»:

Հաջորդ մրցանակը «Պատերազմ առանց մեկնաբանության» ֆիլմաբան էր՝ կինոռեժիսոր Կարեն Գետրոյանի արցալայան Պատերազմի նվիրված հեռուստոկական աշխատանքը: Կինոյի բնագավառի հանձնաժողովի նախագահ, կինոռեժիսոր Ալեքս Զավարթյանը ներկայացրեց մրցանակակիրն ու նեց ֆիլմաբանի կարեւորությունը, որը սերունդներին կմտա որոշեց Պատերազմի մեկնաբանության մի ժամանակահատվածի վերադարձը: Մրցանակակիր Կարեն Գետրոյանը հասուկ ԵՄՀ հակառակություն հայտնեց Գարաբաղի թեմական մեկնաբանակից սրվեց յուր ֆանյուրին 1000 ԱՄՆ դոլար գումար եւ 2004 թ. «Միտ-Երեւան» գեղեցկուհու ձեռնարկ ծաղկեփունջը:

ՄԱՆԻՍԿՐԻԿ

«2005 թ. հայտարարում են խորհրդարանական համաձայնության սահմանում, ֆանի որ սարածակին կորուստներն էլ բացասվում են հայկական ֆառակալական դասում սիրող անհանդուրժողականության, չարության, նախանձի, միայնակ կոկորդ կրեելու, ինքնասիրահարվածության անկայությանը», երկն նստաբեռնի նախորդած ասուկիսում հայտարարեց ԱԺ նախագահ Արթուր Բաղդասարյանը: Համե-

եւ համաձայնագրերի ստորագրման նախապայմանում այս սահմանում ԳԳ խորհրդարանականները կընդունեն բազմաթիվ երկրների խորհրդարանական դասակարգությունների, իսկ մեր կողմի այցելությունները կլինեն բացառապես դասակարգման, աշխատանքային:

Օրենսդրական գործունեությունը Ազգային ժողովը ծավալելու է երկու՝ ֆառակալական եւ հանրային-սոցիալական նշանակության օրեն-

կարգավորումն առաջ է ընթանում առանց խիստ բացասական ԵԵՍՊՈՒՄՆԵՐԻ: ԵՍԽՎ Լեռնային Ղարաբաղի մասին ընդունված վերջին բանաձևում, ըստ Բաղդասարյանի, կարող էր լինել շատ ավելի լավ, սակայն եղանակ էլ, ըստ նրա, բոլորովին էլ խայտառակ բանաձև է: Բայց ավելի է ընդգծում հայրենական ֆառակալական գործիչների դիվանագիտական ջանքերի անհրաժեշտությունը:

Ազգային ժողովն աշխատելու է ձանրաբեռնված

2005 թ. խորհրդարանական «համաձայնության սահմանում»

աշխատելու ամպիոնը թերեւս ստացվի, ֆանի որ խորհրդարանականներն այս նստաբեռնում աշխատելու են ֆառայա նիստերի ձեռնարկով եւ միայնակվելու են 21 օրը մեկ անգամ:

Նստաբեռնի նորանունություն կլինի խորհրդարանում սեղանաված մեծ էկրանը, որի վրա կտեսնվեն խորհրդարանական բոլոր միջոցառումները, ներառյալ՝ արտասահմանյան ու մարզային այցելությունները:

ԱԺ նախագահի հավաստագրումներով, խորհրդարանն այս սահմանում է ներդրելու խորհրդարանական դիվանագիտության զարգացման գործում եւ աշխատելու է դիտորդի կարգավիճակ ձեռք բերել ամերիկյան մայրցամաքի երկրների խորհրդարանական ասամբլեայի բայթյան եւ սկզբնորոշման երկրների խորհրդարանական վեհաժողովներում: Նույն կարգավիճակը հայ խորհրդարանականները ղեկավարում են ԵՄՀ Լաչինի մարզային խորհրդարանական կենտրոնում:

Ազգային ժողովի մեծական հանձնաժողովները յուրաքանչյուր ամիս ղեկավարում են անցկացնում մեկ հարցի լույս եւ ներառելու են ինչպես Լեռնային Ղարաբաղի, այնպես էլ երկրի համար այլ կարեւոր խնդիրներ: Նստանքի ժամանակացույցը, խորհրդարանի ղեկավարի հավաստագրմամբ, կներկայացվի ավելի ուշ, ֆանի որ լույսները ղեկավարում են նախապայմանում:

Երկրորդ խորհրդարանական հարաբերությունների զարգացման

ների մեծական եւ ընդունման ուղղություններով: Բաղդասարյանը կարեւորեց սահմանադրական բարեփոխումների, ընտրական օրենսգրքի, Երեւանի եւ սարածակին կառավարման օրենքները եւ ընդգծեց, որ առաջինը ղեկավարում է անցնի լայն հասարակական ֆունկցիաներ:

Երկրորդ ուղղության օրենքներից Բաղդասարյանը կարեւորեց բազմազան ընտանիքների աջակցություն, նախադրողական եւ հասուկ կրթության, փոքր եւ միջին ձեռնարկություններին աջակցելու օրենքները: Ավանդների վերադարձի օրենքի առնչությամբ ԱԺ նախագահը հավաստեց, որ այժմ այդ հարցի լույսում զեմվում է լավագույն փնտրում, ֆանի որ նախագահի հրամանագրով ստեղծված մասնագիտական խումբը ուսումնասիրում է հարցը եւ մինչեւ հունիսի 1-ը եզրակացություն կներկայացնի:

Ազգային ժողովի մեծական հանձնաժողովները յուրաքանչյուր ամիս ղեկավարում են անցկացնում մեկ հարցի լույս եւ ներառելու են ինչպես Լեռնային Ղարաբաղի, այնպես էլ երկրի համար այլ կարեւոր խնդիրներ: Նստանքի ժամանակացույցը, խորհրդարանի ղեկավարի հավաստագրմամբ, կներկայացվի ավելի ուշ, ֆանի որ լույսները ղեկավարում են նախապայմանում:

Լրագրողների հարցերին ղեկավարում է ԱԺ նախագահն ասաց, որ ինքը ԳԳ նախագահի հրամանակով համար հիմք չի տեսնում, իսկ Լեռնային Ղարաբաղի խնդիրը բոլորովին էլ փակուղում չէ, եւ

«Արդարություն» դաժնի վերջին հայտարարությանը ԱԺ նախագահը լուրջ սեղան էր եւ հարկ համարեց այդ մասին առայժմ լռել: Խորհրդարանի վերահսկիչ ղեկավարի ուսումնասիրություններով բացահայտված չարաժառանգներն անդամաժ չեն մնալու եւ օրերս ստացվելու է ԳԳ գլխավոր դասակարգության ղեկավարում, որն Արթուր Բաղդասարյանը հրապարակելու է ստանալու ղեկ, ներկայացնելով անուն-ազգանուններ եւ ձեռնարկությունների անվանումներ:

Մրն Ավեսիյանի կալանավորման մասին Բաղդասարյանը հայտնեց, որ ղեկավարում մարմինները ղեկավարում է ստեղծություն հայտնեց: ԱԺ նախագահը խոստացավ զբաղվել միջազգային չվերթերի բարձր գնեղի եւ անհամար ժամանակացույցի ղեկավարման ղեկավարում: Կուզենայի, որ մեր ֆառակալական դասում կունսուկիչիվիզմը, բաց, հանդուրժողական ֆունկցիաները գերակշռեց սեղ գրավեցին»:

Այս սահմանում է ԳԳ խորհրդարանի 15, Ազգային ժողովի գործունեության 10-ամյակները: Համադասարան միջոցառումների ծրագիրը ձեռնարկում փուլում է:

ՄԱՆԻՍԿՐԻԿ

ԱՄՆ դեսպանատան նոր ինտերնետ կայքը՝ աջակցության ծրագրերի հայերեն սարքերակով

Ըստ մարզերի ու ոլորտների եւ մասնաճյուղերի

Դեսպանատան ինտերնետ նոր կայքի ներկայացման նախապայմանում երկ լույսով միջոցների հետ հանդիմանեցին Հայաստանում Միացյալ Նահանգների դեսպան Զոն Էվանսը եւ ԱՄՆ Միջազգային զարգացման գործակալության սեփական Ռոբին Ֆիլիպսը:

Դեսպան Էվանսը իր խոսքը սկսեց սեփական մոտեցմամբ, դասնության 3 խոսքը իրադարձություններից: Ըստ ԱՄՆ դեսպանի, դրանցից առաջինն այն է, որ ասուկած հրեաներին սվեց օրենքը, երկրորդը՝ հայերին սվեց այրուբեքը, իսկ երրորդն այն է, որ ամերիկացիներին սվեց ինտերնետը:

«Թվային հեղափոխության ԵԵՄՆ գեմվող աշխարհում», դեսպան Էվանսի խոսքերով, ինտերնետը ժողովրդավարական մոտեցում է, ֆանի որ սարածում է այն գիտելիքները, որոնք նախկինում մասնակցի չէին:

Նոր ինտերնետ կայքի ԵՄՀ հակառակը դեսպանը որակեց որոշեց ամերիկյան ֆառակալականության եւ Հայաստանում ԱՄՆ դեսպանատան աշխատանքի թափանցիկության ցուցադրություն: Նոր կայքը ներառում է «Վերջին նորություններ» բաժին, որը կլուսաբանի դեսպանատան կազ-

PHOTOLURE

մակերթած միջոցառումները: Այսուհետեւ դեսպանատան կայքից օգտվողները կարող են գեմել ԱՄՆ կառավարության կողմից Հայաստանում իրականացվող ծրագրերի մասին նյութեր հայերենով: Նորանունություն է նաեւ «Washington File» էջը, որտեղ կներկայացվի սարածաբեռնում ԱՄՆ

արտաքին ֆառակալականությունը: Բնակաբնաբար, ինտերնետ կայքը ցանկացողներին հնարավորություն կտա գեմելու անհրաժեշտ սեղելությունները: Բայց, օրինակ, ինտերնետ սարքերակով վիզա ստանալու հնարավորություն, մոտ աղյուսակում դեսպանը չի տեսնում: Նա ընդգծեց, որ ամերիկյան մոտեցմամբ մեծապես

կարեւորվում է վիզա ստանալու համար հյուսիսաստական բաժնի աշխատակիցի հետ հարցազրույցը:

Ռոբին Ֆիլիպսը կայքի հնարավորությունները ներկայացրեց ավելի մանրամասն: Մասնավորապես հայերեն սարքերակ ունեցող աջակցության ծրագրերի բաժինը ներկայացված է հետաքրքրական ձեռքով: Հայաստանի ֆառակալ օգնությամբ հնարավոր է սեղելություններ ստանալ Միացյալ Նահանգների սարքեր գործակալությունների եւ կազմակերպությունների կողմից իրականացվող աջակցության ծրագրերին՝ ըստ մարզերի եւ ոլորտների:

Ինտերնետ կայքի այս բաժինը մանրամասն սեղելություններ է ղեկավարում սարքեր ժամանակահատվածներում իրականացվող սարքերակ ծրագրերի մասին, ինչպես նաեւ ունի ամփոփիչ սեղելություններ ղեկավարող նյութեր: Բաժինը նաեւ ունի սվալների հայերենով ԵՄՀ-ում՝ որոնման հնարավորություններով: Ըստ ներկայացման, ինտերնետ կայքի մյուս բաժինները եւս ժամանակի ընթացքում կունենան հայերեն սարքերակներ:

ՄԱՆԻՍԿՐԻԿ

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐՄԸ
Հասարակության ժԳ սահմանում

Հիմնադիր եւ իրաքանակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐՄԸ» ՄԻԿ
Երեւան 375010 Հասարակության ժԳ
Ֆառ 374 1 562863
e-mail: azg2@arminfo.com
www.azg.am

Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՅԵՏԻՅԱՆ / հեռ 521635

Խմբագիր
ՊԱՐՈՒՅԻ ՅԱԿՈԲՅԱՆ / հեռ 529221

Լուսագրողների սեղակ
/ հեռ 581841

Համակարգչի ծառայություն
/ հեռ 582483

Ընտրողյա լուսավոր ծառայություն
/ հեռ 529353

Համակարգչային ծառայություն
-Ազգ- թերթի

Թերթի նիւթերի անորոշական թե մասնակի արտադրությունը տպագիր մամուլի միջոցով կամ առդրոհեռուստատեսությամբ առանց խմբագրության գրաւոր համաձայնության խախտարգելում են համաձայն ԳԳ հեղինակային իրաւունքի մասին օրենքի

Լիւթերը չեն գրախոսում ու չեն վերադարձում

AZG Daily NEWSPAPER
Editor-in-chief
H.AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.
Yerevan, Armenia, 375010

Փողերի լվացումը մնում է կարևորագույն խնդիր քանկային համակարգերի համար

Քանկային վերահսկողության Բազելյան հանձնաժողովի Անդրկովկասի, Կենտրոնական Ասիայի և Ռուսաստանի Դաշնության երկրների սարածաբանային խմբի 15-րդ կոնֆերանսը երեկ ավարտվեց Բանաբեկի ընդունմամբ: Այն լրացավ միջոցներին ներկայացրեց Տաջիկստանի Ազգային բանկի ներկայացուցիչ Ջուլա Էտվը:

Կիցները կարևորել են նման կազմակերպությունների նկատմամբ վերահսկողության իրականացումը՝ կախված այդ կազմակերպությունների գործունեության ռիսկից:

Տաջիկստանի Ազգային բանկի ներկայացուցիչն անդրադարձավ նաև Բազելյան հանձնաժողովի քանկային արդյունավետ վերահսկողության սկզբունքների իրականացման կարևորությանը: Պրն Էտվը նշեց, որ այդ միջազգային սահմանադրանքը սկզբունքների իրականացումը կարևոր է վարկային կազմակերպությունների համար:

Կոնֆերանսի մասնակիցները կարևորել են նաև կորպորատիվ կառավարման համակարգի ձևավորումը՝ քանկային ռիսկերի կառավարման, քանկային վերահսկողության ներդրման առումով: Այս խնդիրների լուծումը Բազել-1-ի (համաձայնագրի) քննարկումներին հնարավորություն կստանա երկրներին ամրապայման անցնելու նոր բազելյան համաձայնագրի ներդրմանը: Այստեղ կոչված Բազել-2-ը կլինի նախորդի կատարելագործված տարբերակը: Այս հարցն, ամեն դեպքում, դժվար է իրականացնել:

Ի դեպ, քանկային վերահսկողության Բազելյան հանձնաժողովի Անդրկովկասի, Կենտրոնական Ասիայի և Ռուսաստանի Դաշնության երկրների սարածաբանային խմբի նախագահի և ֆարսուղարության լիազորությունները փոխանցվեցին Չայաստանի Կենտրոնական բանկին: Ընդ որում, Բազելյան հանձնաժողովի սարածաբանային խմբի հաջորդ հանդիպումը ես կկայանա Չայաստանում այս տարվա հոկտեմբերին:

Լրագրողների հարցերին ԿԲ Նախագահ Տիգրան Սարգսյանը պատասխանեց, որ Բազելյան հանձնաժողովի կարևոր սկզբունքներից է վերահսկողական մարմինների համագործակցությունը, քանի որ ֆինանսական շուկաներում ի հայտ եկող ռիսկերն ազդում են այդ երկրների բոլոր մասնակիցների վրա: Այդ դրամատիկ է վերահսկողությունը ղեկավարելու միասնական լինելի՝ ռիսկերի զգալի մասնակցությունը: Հասկալի է այս խնդիրը արդիական է փողերի լվացման և անարտադրության ֆինանսավորման դեմ յայտարարողությունը:

ՄԱՐԿՆԻ ՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԶԱՆԳՐՈՒՄ

Երեկ ԼՂՀ արտոնառնախարար Արման Մելիքյանը, անցյալ տարվա վերջին սվաբ իր խոստման համաձայն, հրավիրել էր մամուլի ասուլիս:

Նախարարը համառոտակի ներկայացրեց ԱԳՆ առաջիկա ծրագրերը: Մասնավորապես նախարարության նախաձեռնությամբ ու անմիջական մասնակցությամբ մշակվել են ավարտման փուլում է ԼՂՀ «Քաղաքացիության մասին» օրենքի նախագիծը: Նոր օրենքը, ըստ Ա. Մելիքյանի, 1995 թ. ընդունված «Քաղաքացիության հիմնական սկզբունքների մասին» օրենքից տարբեր

Մամուլյարույի արած այսօրինակ հայտարարություններին: Հակամարտող կողմերն իրենց դաժանեցրել են, եւ այս համաձայնագրի միջոցով չեն կարողանում լուծել իրենց հարցերը: Մյուս բոլոր ընկալումները տարբերակով են հիմնից:

ԵԱԳԿ փաստաթուղթ խմբի հետ դարաբար իշխանությունների համագործակցության վերաբերյալ հարցին Ա. Մելիքյանը պատասխանեց, որ դիտարկման աշխատանքներն սկսվելուց առաջ համաձայնեցվել են երկու կողմերի անխիղճները: ԼՂՀ կողմից դա համարելով

արգելել ղարբերաբար ուղեկցել փաստաթուղթ խմբին, Ա. Մելիքյանը ղարբաբանեց, որ դա դիտարկման մասնակիցների դաժանեցրել էր, քանի որ նրանք մասնավորապես ունենին, թե լրագրողների ներկայությամբ վերաբանակիցները չեն կարողանում իրենց հուզող խնդիրները շուտ արագ արտահայտել:

«Ազգի» թղթակցի հարցը վերաբերում էր «Սոնիսո» ամսագրի թղթակցի էլեկտրոնային ֆաթուլեպի հայտին՝ Ղարաբաղ այցելելու մասին: Արման Մելիքյանն այս կադակցությունը նշեց, որ, իրով, է. Ֆաթուլեպը նման ցանկություն հայտնել է, եւ

Մոլասվում է ադրբեջանցի լրագրողի այց Ասեփանակերս

Վում է նրանով, որ նախատեսվում է երկադաքացիություն: Այս իրավունքը տարածվելու է նախկին ԼՂՀ-ի, Շահումյանի քաղաքի և Գեթաբեկի քաղաքի բնակչության վրա: Առաջիկա քաղաքների ընթացում օրինագիծը հավանաբար կներկայացվի ԼՂՀ կառավարության ինտերվյուները: Միևնույն ժամանակ տարաբանվում են «Դիվանագիտական ծառայության մասին» և «Հյուպատոսական ծառայության մասին» օրինագիծերը, որոնց ընդունմամբ կկանոնակարգվի ԼՂՀ ԱԳՆ արտաին ֆադախական գործունեությունը:

Այնպիսով, որ այս տարվա ընթացում նախարարության աշխատակիցների մի մասը որոշակի աշխատանքներ կկատարի արտերկրում:

Ա. Մելիքյանը անհիմն համարեց երբեմնակի հնչող այն մեղադրանքները, ըստ որի Ղարաբաղը ֆադախական ֆարգչության առումով զիջում է Ադրբեջանին: Ադրբեջանի և ԼՂՀ-ի հնարավորությունները նույնը չեն, եւ մեղադրանքներ հնչեցնելու փոխարեն ավելի լավ կլինի խնդիրն առնչվող առաքարկություններ անել, ասաց նախարարը:

Պատասխանելով այն հարցին, թե ինչու են վերաբերվում Ադրբեջանի փոխարգործնախարար Ա. Ազիմովի հայտարարությանը, համաձայն որի, իբր 2005 թ. հայկական զորամիավորումները դուրս կբերվեն վերահսկվող տարածքներից, Ա. Մելիքյանը ասաց, որ ինքը ծանոթ է թե Ազիմովի, եւ թե արգործնախարար

բարի կամի արտահայտություն, նա իրեցրեց, որ ԼՂՀ իշխանությունները դեռևս 2-3 տարի առաջ են նման առաքարկությամբ հանդես եկել, միևնույն եվրոպական այդ կառույցը արձագանքել է միայն Ադրբեջանի՝ վերջերս արված առաքարկությանը: Այդուհանդերձ, դիտարկման ուղղությամբ համագործակցված աշխատանքը բավարար մակարակի վրա է: Իրեն ակնկալում են ոչ թե փաստաթուղթ խմբի աշխատանքի արդյունքները, այլ՝ թե ինչու են դրան կողմանում համախաղաղները:

Անդրադառնալով լրագրողների դժգոհությանը, թե ինչու են իրենց

թեմե Բավում ճնշումներ են եղել նրա նկատմամբ, այնուհանդերձ, վերջինիս առաքարկությունը ԼՂՀ իշխանություններն ընդունել են: Փետրվարի 10-ին նախատեսվում է ադրբեջանցի լրագրողի այցը Ասեփանակերս, որտեղ նա կհանդիպի հասարակական-ֆադախական քաղաքականությանը և զանգվածային լրատվամիջոցների ներկայացուցիչների հետ: Արտոնառնախարարը դրական համարեց նման քննարկումները հակամարտող երկրների հասարակությունների փոխըմբռնման տեսանկյունից:

ԿԵՄ ԳԱՐԲԵՆԻՍԵՆ Մեծիանակերս

Հանրային հեռուստատեղիորակերության խորհուրդը կձևավորվի նոր դրույթներով՝ նախկին բովանդակությամբ

Փետրվարի 1-ին լրացել է Հանրային հեռուստատեղիորակերության խորհրդի անդամների թափուր դաշնումները զբաղեցնելու մրցույթի փաստաթղթերի ներկայացման ժամկետը: Այս կադակցությամբ Երեւանի մամուլի ակումբը, Հայաստանի ժողովրդային միությունը, Հայաստանի «Ինտերնյուսը» և Խոսքի ազատության դաշնության կոմիտեան տարածել են հայտարարություն, ըստ որի նշված կազմակերպությունները զանում են, որ «Հեռուստատեղիության և ռադիոյի մասին» օրենքը և կիրառման դրակերակեր, նաեւ ներկա մրցույթը չեն համադասախանում ղեկակերակեր հեռարձակումը հանրային վերակազմավորելու մասին եվրոպայի խորհրդի առջեւ Հայաստանի ստանդարտները:

Նաեւ դադարակերությունը և միջազգային չափանիւններին: Օրենսդրական խնդիրը, ըստ հայտարարության, այն է, որ եթե նախկինում ղեկակերակեր ղեկակերակեր անմիջակերակեր եր նշանակում խորհրդի անդամներին, ադա այժմ նշանակում է իր իսկ կազմակերակեր մրցույթային հանձնաժողովի որոշակի հարթողների թվից: «Մենք օրենքի փոփոխություններն ու դրանց հիման վրա հայտարարած մրցույթը զննահանում ենք իբրեւ ժողովրդակերակեր գործընթացների իմիտացիա և արունակելու ենք ղեկակերակեր քաղաքականության անհրաժեշտությունը», ասվում է հայտարարության մեջ:

Ա. Մ. ըստ հայտարարության, կենտրոնական բանկի նախագահ Տիգրան Սարգսյանի, ֆադախականությունը ֆինանսական ոլորտում կարևոր փոփոխությունների չեն եմբարկվում: Սոս օրես կայանալի եվրոպական ղեկակերակեր ֆինանսների նախարարների հանդիպումը չափազանց կարևոր է: Այն ֆադախականությունը, որ իրականացնելու է եվրոպայում, ինչու են նաեւ այդ ինտերկոնտինենտալ մասնակցող Չինաստանը և Ռուսաստանը, ունի մեծ նշանակություն: Բանկային վերահսկողության Բազելյան հանձնաժողովի անդրկովկասյան, Կենտրոնական Ասիայի և Ռուսաստանի Դաշնության երկրների տարածաբանային խմբի 15-րդ կոնֆերանսի ավարտից հետո լրագրողների հետ զրույցում դուրա-եվրո հարաբերակցության առումով Տիգրան Սարգսյանը կարևորեց նաեւ Միջազգային արժուպային հիմնարամի և Համաբախարային բանկի դիրորուումն այս հարցում:

Ընդհանուր ինտերկոնտինենտալ ավարտից հետո, որ նախատեսվում է սկսել փետրվարի կեսից, ըստ ԿԲ նախագահի, կսկսվեն ինտերկոնտինենտալ Միջազգային արժուպային հիմնարամի և Համաբախարային բանկի հետ միջին ժամկետ ծրագրերի առումով և համագործակցության նոր քաղաքականությունը: «Բանկային խմբի անդամները լինելու են առաջնահերթ խնդիրներ, և այդ ինտերկոնտինենտալ հետ մենք հանդես կգանք համադասախան հայտարարություններով», ասաց Տիգրան Սարգսյանը:

Ինչ վերաբերում է Միացյալ Նահանգների թույլ դուրաի ֆադախականություն վարելու կամ հակառակ դիրորուումը, Տիգրան Սարգսյանն ասաց,

Դուրա-եվրո հարաբերակցությունը դեռևս մնում է անորոշ

Այս Հայաստանի Կենտրոնական բանկի նախագահ Տիգրան Սարգսյանի, ֆադախականությունը ֆինանսական ոլորտում կարևոր փոփոխությունների չեն եմբարկվում: Սոս օրես կայանալի եվրոպական ղեկակերակեր ֆինանսների նախարարների հանդիպումը չափազանց կարևոր է: Այն ֆադախականությունը, որ իրականացնելու է եվրոպայում, ինչու են նաեւ այդ ինտերկոնտինենտալ մասնակցող Չինաստանը և Ռուսաստանը, ունի մեծ նշանակություն:

որ երկու տեսակետներն էլ այսօր հնչում են և ունեն իրենց կողմնակիցները: «Մենք հետևում ենք, թե Սենտանում և Կոնգրեսում ինչուի սրամարդություններ կան Միացյալ Նահանգներում բյուջեի ղեկակերակեր կադակցությամբ, արդյոք այդ բյուջեային ղեկակերակեր տեսակարար կեղծ դադարակերը և հետագա տարիների ընթացում», նշեց ԿԲ նախագահը:

Պրն Սարգսյանի խոսքերով, այդ բյուջեային ղեկակերակեր եակերակեր ազդեցություն է թողնելու համաբախարային բոլոր միտումների վրա: Եվ եթե բյուջեային ղեկակերակեր այս մեծ տեսակարար կեղծ քաղաքական ղեկակերակեր, ադա դա նշանակում է, որ դուրաի դադարակեր կառույցի նախորդ տարիների միտումները:

«Եթե բյուջեային ղեկակերակեր կրճատում տեղի ունենա, դա կնշանակի, որ Եվրոպայում դուրաի վարակերակեր կլինի ավելի կայուն», ասաց Տիգրան Սարգսյանը: Այս նրա, այս առումով երկրորդ գործում այն է, թե ինչուի կլինի վերաֆինանսավորման տեսակետով: «Եթե տեսակետով բարձրացում տեղի ունեցավ 0,25 տոկոսով և այսօր վերաֆինանսավորման տեսակետով Միացյալ Նահանգներում արդեն 2,5 տոկոս է, իսկ եվրոպայում Կենտրոնական բանկը այն դադարակեր է նույն մակարակեր 2 տոկոս վրա, դա նշանակում է, որ ներդրումները դուրաի գործիքների մեջ ավելի բարձր եկամտաբերություն են ադադակերակեր, քան եվրոպայում, և դա նույնուպես կարող է ունենալ կայունացման միտում փոխարժեքների առումով», դարադարակեր Տիգրան Սարգսյանը:

Ա. Մ.

Կրակողներ մայրաֆադախի կենտրոնում

Ինչու են տեղեկացում ՀՀ ոստիկանության հասարակայնության հետ կադակցության վարչության սրամարդած օղեբախիկ տեղեկագրից, փետրվարի 3-ին ոստիկանության Արաբկիրի բաժին հաղորդվել է, որ Թամանյան փողոցում զանգվող «Մեթերիս» ՄԴԸ-ի գրասենյակում կրակող է եղել: Դեղի վայր մեկնած օղ. խումբը դարձել է, որ նույն օրը, ժամը 21:00-ի սահմանում տեղի անհայտ անձինք, որոնցից երկուսը՝ դիմակավորված, մոտիկ են գործել նշանակ գրասենյակ: Գրասենյակում նրանցից մեկը վիճարկել է սօրենի հետ, կարճափող հրացանով կրակել է գրասենյակին, այնուհետև հրացանի մեծադյա մասով հարվածել է ՄԴԸ-ի մասնաճյուղի սօրենի գլխին, գրասենյակի մոտիկ մոտ հրացանը զցելով, դիմել է փախուսի: Դեղի զննությամբ հայտնաբերվել է «Տոզ» ժողի հրացանը՝ մեկ դարակուղ և մեկ փամփուրսով: Դեղի հանգամանքները դարձվում են, կատարվում է նախաինտերվյու:

Եկեղեցական

Մեակ, ցանձ, յանուն Տիրոջ նշխարին, Թող մասներէ յորին սերմեր լուսեղէն, Վաղը ամէն մէկ հասկի մէջ կաթնախին Պիտի՝ հասուննայ մաս մ' Յիսուսի մարմինէն:

Դանիէլ Վարձաւս

Հայոց բանաստեղծական այգեսանի միջոց ահա դարձեցին հավաքող եւ նրանց սերմերը փրսոսասեր հոսին բաշխող մեակ են՝ սեռնում Ամասոյայի ակերը մանկությունից թողած եւ հայոց հողին բնակություն հաստատեց, այժմ արդէն Չեռեւոնի սեր Սեդուի եղբայրու Չուլջյանին:

Երեկ թե ղեռ Պոլսի Ներսիսյան վարժարանում սրբակենցաղ Ընդհիմ Պատրիարքի ոգով դարձրուված նրա մանուկ հոգին նախադասարանի էր մտնելու հոգեւոր այն բազմից, որն այսօր արդէն փրսոսեական գործունեության մի լայն աղբյուր է դարձել նրա համար: Գլուխը ավարտելով միջ-

Սրբազան մկատելով, որ հայոց հանրային կյանքը արտաբերվում է անորոշությունից, օտարաձայնությունից եւ աղանդավորության սանձաձակ արեւածախից, առավել նախանձախնդրությամբ լծվեց աղապար սերմի մեջ եկեղեցու եւ հայրենիքի նկատմամբ սերն ու հավատը գործնելու գործին: Եվ իրեն բնորոշ դաստիարակությամբ նախ իր աղջիկ խնդիր դրեց. «Եթե քո երկրի ներկա վիճակը եզր չի գոհացնում ու մտահոգ ես աղապարի համար, ուրեմն դաստիարակություն եւ հայրենասեր սերունդ», եւ ուրիշներին էլ կոչեց արդէն իսկ աֆորիզմ դարձած կարգախոսի իրականացմանը: Այս իսկ գաղափարով զինված 1997 թ. Գարեգին Ա Ամենայն հայոց կաթողիկոսի օրհնությամբ Վանաձորում բացվեց կրօնի ուսուցիչների դաստիարակական կենտրոնը: Զուգահեռաբար կիրառելիս դրոշմներ բացվեցին թեմի մի քանի համայնքներում: Այս ընթացքում թեմի հանրակրթական դպրոցների բոլոր ուսուցիչների համար իրեն ուղեցուց սրբազան եւ քա-

րակային ճամբարներ 750 երեխայի մասնակցությամբ: 2002 թ. հունիսի 15-ից գործում է «Ծիծեռնակ» անառային մանկական ճամբարը, որտեղ 2002-2004 թթ. ընթացքում անհասուց հանգստացել են շուրջ 3000 ծնողազուրկ եւ սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաներ: Այսօր անկասկած է, որ Սեդուի սրբազանի գործունեության արդյունքն են եկեղեցապետական դասի գեղեցկագույն ծաղիկները Գուգարաց աշխարհում, որ այժմ են բացել ու կենդանություն առել սկսած 1996 թվականից: Ներհիշեցալ աշխատանքների զվեյն կանգնած սրբազանը բարեբաններ փնտրելով, ճարտարապետներին ու շինարարներին ուղղություն ցույց տալով, հաճախ նաեւ շինարարի դաստիարակությունները ստանձնած, կազմակերպչական ծիրակով կարճ ժամանակահատվածում, Ամենայն Հայոց Հայրապետի աջակցությամբ, իրականացրել է սասնյակ եկեղեցիների կառուցման եւ վերանորոգման աշխատանքները:

Տիրոջ արժի մեջ ծառայող մեակը

նակագր կրթությունը, Հայկ Չուլջյանը ընդունվում է Մայր աթոռ Սուրբ Էջմիածնի հոգեւոր ճեմարան: Բարեւոնի Հայկ սարկավազը (հետագայում օծմամբ անվանակոչված Սեդուի), ճեմարանական ավարտանալուց մեծ դաստիարակականությամբ հանձնելուց հետո ծառայության է անցնում Վեհարանում: Երջանկապիտանական Վազգեն Առաքին Ամենայն հայոց կաթողիկոսը մկատելով ժաջան միաբանին, իրար հաջորդող կարեւոր դաստիարակների է կոչում նրան, նախ վեհարանում, ապա 1987 թ. հոգեւոր ճեմարանում՝ որդես փոխեսուկի, իսկ այնուհետեւ ժմեւ ֆաղափ հայ համայնքի հոգեւոր հովիվ:

Իսկ արհներն անհանգիստ էին: Հայոց հողն ավելի ու ավելի էր սրվում իր անկախությանը սեր կանգնելու ձգտումների ուժգնությունից: Զգալովու էր հոգեւոր ստասավորների խիստ դակաս: Ահա այդ օրջանում էր, երբ կրկին Սեդուի հայր սուրբը հրավիրվում է Մայր աթոռ եւ նստակցում Երեւանի թեմի փոխառաջնորդ: Երկրաւորի այդ ծանր օրերին այս նոր նստակցումը Վազգեն Վեհափառի նդասակային ու հետետղական ֆայլերից մեկն էր, որով հայր սուրբը իր նվիրումով ու ծառայությամբ դարձնում էր մասնակիցը արդէն զոսում իրականացվող եկեղեցապետական, կազմակերպչական, մարդասիրական զանազան աշխատանքների, որ սարկում էին հոգեւոր եւ աշխարհիկ ղեկավար մարմինների փոխարարծ օժանդակությամբ:

Գեւազայում երջանկապիտանական Գարեգին Ա հայրապետի ուսուցությունից չփրկեց, ի թիվս այլ Ընդհիմ հայի վարդապետների, աշխատասեր ու փորձառու Սեդուի վարդապետը: 1996 թ. սեր Սեդուի վրդ. Չուլջյանը նստակցվում է Գուգարաց թեմի առաջնորդ, ուր եւ Եւրոնականում է հայրաժան ստասավորի իր գործունեությունը, 1997-ից արդէն եղբայրուսական ճեմարանությամբ եւ օծմամբ:

Գուգարաց թեմը, իրականում, ունեցել է անորոշեցությունը հավաստեւն հոգեւոր հովիվի, եւ Սեդուի սրբազանի անդուկ աշխատասիրության ու նվիրումի Ընդհիմ այսօր Գուգարաց թեմը որդես հոգեւոր եւ վարչական կառուցուց արդէն կայացրել է:

Զարգական եւ եկեղեցական գիտելիքների արածանց ծրագրերը բազմաթիվ են Գուգարաց թեմում, որոնց հավելելու է զայիս նաեւ բարեգործական աշխատանքների կազմակերպումը:

ժամկեց 18000 տղամանակ ունեցող «Զրիսոսեական» գրուկը, ինչոյեւ նաեւ 3000 օրինակ «Ուխտավորի ուղեցույց» գրուկը, 10000 օրինակ փոքրիկ աղբարգիր է 5000 օրինակ «Գոգեւոր նեակույթի նվիրակներ» գիրը, որը նախատեսված է որդես ուսումնական օժանդակ ճեմարակ հայ եկեղեցու դաստիարակության, գրականության ուսուցիչների եւ հանրակրթական դպրոցի բարձր դասարանների աւակերների համար:

1999 թ. սկսած «Հայ եկեղեցու դաստիարակ» առարկան իրեն դաստիարակ առարկա 55 ուսուցիչներ դաստիարակող Վանաձորի բոլոր հանրակրթական դպրոցներում, ինչոյեւ նաեւ թեմի այն ծխերում, ուր հոգեւոր հովիվներ կան:

Գուգարաց թեմում բարեգործական եւ ֆարգչական բազմաթիվ ծրագրեր են իրականացվել անցնող տարիներին հասկապես դպրոցների, հաւանդան երեխաների, ծերանոցի, մանկասան եւ կարիֆուր ֆարգչիցների, ուսանողների համար:

Իր ծավալով եւ Եւրոնականությամբ իրեն արդունակեւ բարեգործություն կարելի է համարել 1991 թ. սկսյալ մինչ այսօր Գուգարաց եւ Վանադայի թեմերի համատեղ ջանքերով ամենամայա դասական օգնության բաշխումը (մինչեւ 16 տարին լրանալը 5000 դրամի չափով) Սոփիակի երկրաւորից տուժած եւ ծնողազուրկ երեխաներին: Օձուն եւ Սանահին համայնքների 96 ծնողազուրկ երեխաներ ամենամայա դասական օգնություն են ստանում (2000 դրամի չափով) 2001 թ. հունվարից:

2001-2004 թթ. Վանաձորում, Ալավերդում, Սեփիանավանում եւ Սոփիակում կազմակերպվել են

Տաշիրի Ս. Սարգիս եկեղեցին, Գուգարան գյուղի Ս. Ասվածածին եկեղեցին, Սոփիակի Ս. Գրուքուն եկեղեցին, Արդի գյուղում Ս. Հովհաննես Օձնեցի դամբարան-մատուց, Իջեւանի Ս. Ներսես Ընդհիմի եկեղեցին, Դսեղի Ս. Գր. Լուսավորիչ եկեղեցին, Ուլկեղարի Ս. Սարգիս եկեղեցին, Սանահինի վանքի վերանորոգված գրադարանը, Սոփիակի Երջանի Ս. Գեորգ եւ Արեւաւորի Ս. Ասվածածին եկեղեցիները, Ընեւան գյուղի Ս. Ամենափրկիչ մատուց, Ալավերդի Ս. Գր. Նարեկացի եկեղեցին, Ուլկեւանի Ս. Գայանե վերակառուցված եկեղեցին, Սարգահովսի Ս. Գր. Լուսավորիչ վերակառուցված եկեղեցին, Վանաձորի Ս. Սարգիս եկեղեցին եւ Եւրոնականի այլ աշխատանքներ իրենց խնկարպրն են արածում որդես Ընդհիմաբաշխ ծաղիկներ: Սրան բաշխելու համար եկեղեցապետական, բարեգործական արքեր ծրագրերի մեջ ընդգրկված գործունեության արդյունքներ կարող են համարվել, որը կարեւոր դայան է հայ փրսոսնյայի գոյատեւման համար: Սակայն Սեդուի սրբազանի համար նրանցից յուրաքանչյուրը մի առանձին սիրո, աւսվածային նվիրաբերման ու հոգեւոր սրբավայր է, որոնց անունները նա երկուտեւաբար է առնում իր Եւրոնական: Վանաձորում առանձնահատուկ ոգեւորությամբ են խոսում սրբազանի նախաձեռնությամբ վերանորոգված ու փրկուզումից փրկված դասական հուրաւորան հանդիսացող առաջնորդարանի Ընդհիմ մասին, նաեւ օրհնությամբ խոսում «Ծիծեռնակ» եւ «Կողմիկ» ճամբարների վերակառուցման եւ Հայդդաշի վանասան նորոգման աշխատանքների իրականացման մասին:

Գուգարաց թեմի առաջնորդ, ճեմարիս հայրորդիկ իսկապես Տիրոջ արժի մեջ ծառայող այն մեակներից է, որոնց գործունեությունն են ավելեւ բանաստեղծական ազդիկ հոգեւորը, կառուպիւնարան սարկելուց առաջ: Նրանց հենց իրենք են սկել իրենց արյան դաստիարակը, հաստատարելով այն կանխասացությունը, որի ակնաստեսն են այսօր.

Վաղը ամէն մէկ հասկի մէջ կաթնախին Պիտի՝ հասուննայ մաս մ' Յիսուսի մարմինէն:

Ուլկե հասկեր ամեցնող մեակի նման արժի եզրին այսօր համեսութեւն կանգնած է Գեւաւորի Տեր Սեդուի եղբայր: Գուգարաց թեմի առաջնորդ, ճեմարիս հայրորդիկ իսկապես Տիրոջ արժի մեջ ծառայող այն մեակներից է, որոնց գործունեությունն են ավելեւ բանաստեղծական ազդիկ հոգեւորը, կառուպիւնարան սարկելուց առաջ: Նրանց հենց իրենք են սկել իրենց արյան դաստիարակը, հաստատարելով այն կանխասացությունը, որի ակնաստեսն են այսօր.

Վաղը ամէն մէկ հասկի մէջ կաթնախին Պիտի՝ հասուննայ մաս մ' Յիսուսի մարմինէն:

Ուլկե հասկեր ամեցնող մեակի նման արժի եզրին այսօր համեսութեւն կանգնած է Գեւաւորի Տեր Սեդուի եղբայր: Գուգարաց թեմի առաջնորդ, ճեմարիս հայրորդիկ իսկապես Տիրոջ արժի մեջ ծառայող այն մեակներից է, որոնց գործունեությունն են ավելեւ բանաստեղծական ազդիկ հոգեւորը, կառուպիւնարան սարկելուց առաջ: Նրանց հենց իրենք են սկել իրենց արյան դաստիարակը, հաստատարելով այն կանխասացությունը, որի ակնաստեսն են այսօր.

Վաղը ամէն մէկ հասկի մէջ կաթնախին Պիտի՝ հասուննայ մաս մ' Յիսուսի մարմինէն:

Պահիր հոգին ու մարմինն առողջ դասելու միջոց է

Այսօր իմացության խորան մտնեմ զարգաբանելու, թե ինչ է դասեցողությունը, ֆանի՝ սեսակ է լինում եւ ե՞րբ կարելի է վերադասորեն մոտենալ դրան: Յուրաքանչյուր հավասարալ յոթե է իմանա, որ դասեցողությունը մոտասակն է մարել մարդու մարմինը, որդեսայի մախուր հոգին մախուր մարմնում հանգրվանի: Միաժամանակ չնոտանալ, որ եկեղեցական կանոնները ոչ միայն հոգեւոր, այլեւ հավասարալի մարմնական առողջության երաշխիք են:

Չեր հարցերին դաստիարակում է ԱԸԹ Արզականդի Սր. Սարգիս եկեղեցու հոգեւոր հովիվ Տ. Չմակուն Ին. Դեւոնդյանը:

- Տեր հայր, ինչն է դասի ժամանակ կենդանական մթերներ չի կարելի օգտագործել: (Վարսենիկ Սիւնյան, Երեւան):

- Պահիր իմաստը մարմինը սկարեցնելու միջոցով հոգին գորացնելու մեջ է:

Ինչոյեւ որ մեր Տերն է դաստիարակում Պողոսի աղոթքին. «Իմ Ընդհիմ քեզ բալ է, որովհետեւ իմ գորությունը սկարություն մեջ է ամբողջական դասում» (Կորնթ. ԺԲ:9): Իսկ կենդանական ուսեսները մարմինը ուժեղացնելու համար են, այդ իսկ դաստեղծող է մերծելի են դասի օրերին, որոնց ընթացքում ավելի հոգեւորի, ֆան թե մարմնավորի մասին դիտել խնկարն ու մոտենում:

- Տեր հայր, զիտեմ, որ կա դասի եւ կա ծոն: Որո՞նք են դրանց նմանություններն ու տարբերությունները: (Հասմիկ Սաֆարյան, Երեւան)

- Նախ սկսեմ նմանությունից: Դա աշխարհիկ հաճույներից զերեւնակն է: Տարբերությունը, դասից, վերում էլ ասացի, զերեւնակն է աշխարհիկ հաճույներից ու վայելելիքից, իսկ ծոնը ընդհանրապես ոչինչ չիտելն է կամ օրական մի կսոր հաց ու մի բաժակ ջուր խմելը: Ոճանք նաեւ դրանցից մեկն են բացառում: Ծոն դասում են այն մարդիկ, ովքեր բավականին առաջադիմել են իրենց հոգեւոր կերակրելու ճեւակում մեջ եւ այդ ֆիզիկական փորձությունը հեւոսությամբ են սանում: Կան մարդիկ, ովքեր կարող են ծոն դասել մեկ օրից մինչեւ մեկ Եւրոպ: Թվում է, թե դիտել հյունվելին, սակայն հակառակը՝ հոգով ավելի են արհանում եւ ավելի ամուր են լինում որդես փրսոսնյաներ:

- Տեր հայր, ես երեխայի եմ ստասում, որի դաստեղծող բոլորը դեղում են, թե չեն կարող դասի բոլոր կանոններին հավասարիմ դասեցողությամբ աղբել: Ո՞րն է Չեր խորհուրդը: (Նարինե, Վանաձոր)

- Զառասուրյա դասի Երջանը որոշ վերադասումներով կարող եւ անցկացնել (աւսեմ, Եւրոպայ ու արապական մի կերել), սակայն որդեսայի չվնասել երեխայի ամին ու զարգացմանը, հետեւ Զեզ համար նախատեսված սննդակարգին, իսկ Եւրոպայ ընթացքում եղած մեկօրյա կամ երկօրյա դասից չի կարող վնասակար լինել, այնոյեւ որ այդ առթիվ մասնագրվելու կարիք չունեւ: Բարի ծնունդ եւ առողջ մանուկ:

- Տեր հայր, մայրս ծանր հիվանդ է, սակայն չի ենթարկվում բժշկի հրահանգներին եւ դասի օրերին համարյա ոչինչ չի ուտում, որի դաստեղծող նա փնակ կարող է կրակ վասանալ: Հոյս ունեւ, Չեր հորդը չի անեսել: Ընդհանրալություն: (Սարգիս Վարդապետ, Երեւան)

- Հայսեմ Չեր մայրիկին, որ չնայած իր ասվածալխությանն ու կանոնավոր վարքին, հիվանդ ժամանակ յոթե էլ անեսել բժշկի խորհուրդները, ֆանի որ բժիշկն էլ Ընդհիմ ունի մարմինը բուժելու, ինչոյեւ որ հոգեւորականը Ընդհիմ ունի հոգին բուժելու: Առողջություն Չեր մայրիկին:

- Տեր հայր, ինչոյեւ Չեր է Չեր կարծիք ոչ ավանդական բժշկության վերաբերյալ:

- Ինչոյեւ Հիսուսն է ասում. «Ընեցեմ հոգիները» (Ա Յովհ. Դ:1-4): Դեւ է անդայան Ինեւ, թե ինչ բուժում է դա: Չեւ բացառում, որ բազմաթիվ բժիշկներ, մանական ավանդական կամ գիտական բժշկության հետետղները, առանց սրբերի բարեխոսության ստասելու, նախապես Աստու Ընդհիմ ունեւալով, իսկապես բուժում են մարկանց, սակայն զարցնիլ է, որ մեր օրերում Եւրոպայ, հասկապես ոչ ավանդական բժշկության արաւորեզում, ինեւակոչ են, նույնիսկ Աստու անունը սալով, մարկանց հոգեւոր օտուակն են օգում եւ դրան Եւրոպայ: Այդ դաստեղծող նորից զգուրության կոչ են անում եւ մարդում բոլորին ֆաջառողջություն:

Չեր հարցերը հոգեւորականին կարող եւ ուղղել Երեւան, Հանրապետության 47 կամ susanik@mail.ru հասցեներով:

Պատասխան
ՍՄԻՐԵՆԱ ՍՄԵՐԱՐԵՆԵ

Բուն բարեկենդան

Հայ եկեղեցին այս տարի փետրվարի 6-ին նսում է Բուն բարեկենդանի տոնը: Ըստ եկեղեցական կանոնի՝ դասի բոլոր Եւրոպների նախընթաց օրը, բացառությամբ ծննդյան դասի, կոչվում է բարեկենդան: Այն նսում է մեծ դասին նախորդող օրը եւ կոչվում է Մեծ կամ Բուն բարեկենդան:

Բարեկենդան նսանակում է բարի կենդանություն, ուրախություն, վայել: Գոգեւոր իմաստով այն իեւցնում է դրախային երանական կյանք, բարի կենդանությունը, որով արդուն էին Ադամն ու Եւան: Բուն բարեկենդանը ժողովրդական տոնախմբության, խրախմանի օր է:

Այդ տոնը նսում է նաեւ Ռուսաստանում եւ եվրոպական երկրներում: Բուն բարեկենդանի նախորդող Եւրոպ երկուրայն ժամերգության ընթացքում վարագուրվում է եկեղեցու խորանը եւ այդոյեւ մնում մինչեւ մեծ դասի ավարտը: Բարեկենդանի մյուս օրը՝ փետրվարի 7-ին սկսվում է մեծ դասի Երջանը, որի 48 օրերին օգտագործում են բացառապես րուսական ծագում ունեցող սննդամթեր, հրաժարվում են մոյի սովորություններից, Եւրոպայությունից, սախոսությունից, հայիոյանից եւ այլ մեղերից:

ՍՄԻՐԵՆԱ ՍՄԵՐԱՐԵՆԵ

Երախասարս եւ բժիշկներին

Հունվարի կեսերին առողջական վիճակ վասացավ՝ յարդիս խրոնիկական հիվանդության դաստեղծող: Վանաձորում ինձ խորհուրդ սկեցին Եւրոպայ հետագուրվել Երեւանում, ֆանգի ուսացնելու դեղում կարող էին անցրելի որդեսներ սկսել: Հետագուրվելուց հետո մարզվեց, որ միայն վրախասությամբ է հնարավոր փրկել կյանքս: Իմ հոտահասությունն ավելի խորացավ, երբ մայրաքաղաքի մի ֆանի հիվանդանոցներում ասացին, որ առանց ստորագրություն սալու չեն կարող վրախասել: Իսկ «Զանախե-Չեթուն» բժշկական կենտրոնի ընդհանուր վրախասական բաժանմունքի վարիչ Արթուր Սահակյանն առանց հաղաղելու, չնայած այդ դասին իմ անվճարուակ լինելուն, արագ նախադասասեսցեւ իր սեսակի մեջ չափազանց բարդ վրախասություն՝ փաստորեն փրկելով իմ կյանքը: Կարճ ժամանակ անց ինձ լավ էր զգում: Իսկ մի ֆանի օրից վերադասումն ունեւ: Չէի դասկերացնում, որ անծանոթ մարդու նկատմամբ նման հոգասար վերաբերմունք կցուցաբերեւ:

Երախասարսությունս եւմ հայսնում Արթուր Սահակյանին, բժշկուպի Նունե Սողոմոնյանին եւ ողջ բուժանձնակազմին՝ մասնակցական բարձր կարողությունների, մարդկային հոգասար վերաբերմունքի համար:

ՎԱՐՈՒՆ ՀՈՎՆԱԿՅԱՆԻՍԵՆ, 34 տարեկան, Վանաձորի քնակիչ

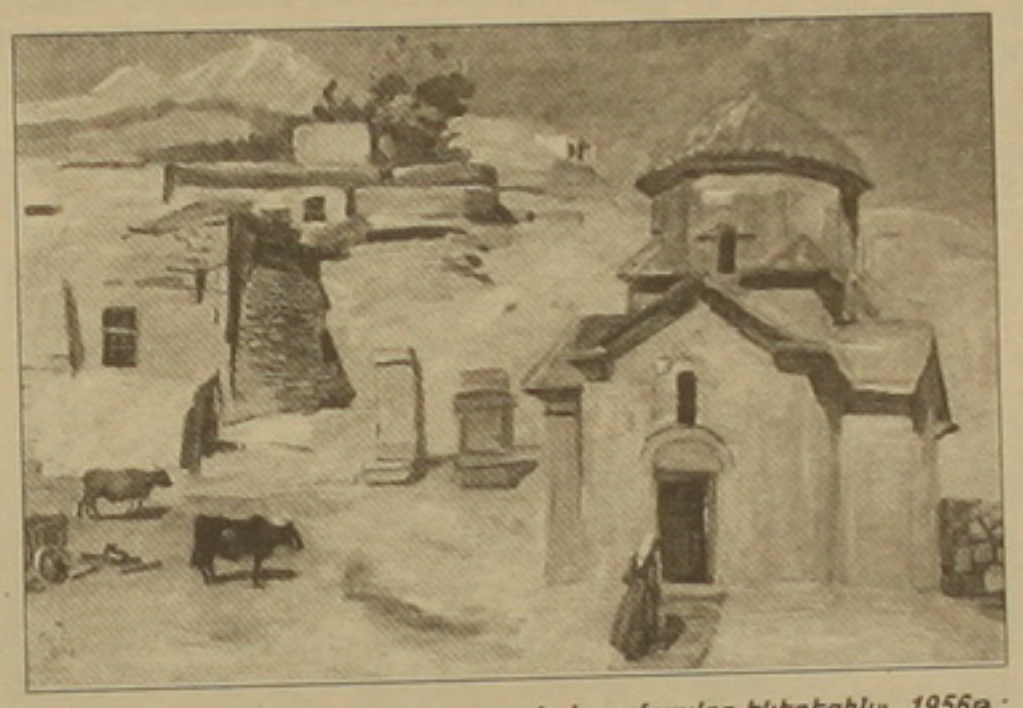
19 մարտ, 1970 թ. Կեսուրի գնացել էի Սարյանի տուն-թանգարան՝ Շահենին տեսնելու: Մի ֆանի օր հետո նա Նկարիչների ասոցիացիայի անդամ էր Լուսինի Գորկու մասին եւ ինձ երկու անգամ փոխել էր սվեյ, որ կարգում, հավելյալ տեղեկություններ էլ հաղորդեմ նրան այդ գրքից, եւ որոշ հասկանալի էլ, եթե հասկալի կարեւոր գտնեմ, քերականութեան հետ կարող եմ խոսել: Ի դեպ, ինձ համար էլ հետաքրքիր էր կարգաւորել տեղեկությունները, սարգի սարգիսակ կյանք ամրանալ, ի վերջո ողորակականորեն ինձ իր կյանքին վերջ տալու, բայց համաշխարհային հոշակի բարձրացած այդ ամերիկահայ նկարչի մասին՝ Ռուսանիկ Արդյան, վանեցի, ավելի ճիշտ՝ Վանի մոտ խորան գյուղի ծնունդ, գյուղ, որի անունը իր շնորհիվ հայտնի է դարձել ոչ միայն աշխարհին, այլեւ մեզ, եւ միաժամանակ, սակայն, մի թափուր զարմանք էր զգում, թե ինչու նա իր իսկ սեփական անունը փոխեց: Եւ աշխարհից Արդյանի կեղծանվան սակ, ու կարծես ուզում էի այդ ինչուն իմանալ մանավանդ...

Գրքերից, բայց չգիտես արտասովոր էր, թե ժողովուրդ էր, թե մոլոր էր: Եւ կանգնել էի մի փչ վարած: «Ուրիշ մեկի» հետ շփոթեց ինձ արդյո՞ք, անցավ մտնուս, հարազատ կամ ազգականի»: Տեսնելով, որ ինչին Լուսինը երկու անգամ է ուզում բերել սեղանի մոտից, թոթափեցի զվարունս եւ արոնները վերցրի նրա ձեռքից: Նստեցիմ Վարդեի դիմաց, եւ ինչին Լուսինը

Չգիտեմ ինչու այդ դաշին հարկ համարեցի ասել, որ անփութ, վաս է հրատարակված գիրք, որից հարազատ կամ թերություններով, իսկ ձեռագրում, կազմը մանավանդ՝ անձառակ, շատ վատ, որում էլ ինչու անձամբ հետեւեցի, վիճեցի, ջանացի, որ գոնե սանելի մի բան արվի, չեղավ: Պիտի տեսնել Դոստոևսկու տուն-թանգարան Մոսկվա, Լենինգրադ, ամաչում եմ. ինչ-

- Տասնհինգ տարի... Դա էր Եր... Կարող էի գնալ մինչեւ Աւստրալիա, նկարել, ձեռք զարեց հեռուներ ցույց տալու նման: Գետ գլուխը կախեց, լոց մի ֆանի վայրկյան, խոսության մի սվեյ շարժվեց դեմքին, նույնիսկ հոնները կիսվեցին: - Իսկ ինչ վիճակում էր, ասաց մի ձայնով, որ կարծես ֆարսից էր գալիս: - Լավ եմ դառնում: Գրեմ փչացնում: Պատերի վրա չեմ գրում...

հոգությունն է եղել, իսկ ֆանական բնականների սկզբին հենց ինձ էլ եղել է հնությունների դաշտանության կոմիտեի ստեղծողներից, կարծես կոմիտեի էլ նախագահը: Բայց հետո, հետո, ամեն տեսակ դաշտանությունների տարիներին... Անցյալ ամառ Թալին էի գնացել՝ հասկալիս Կաթողիկոսին մեծ եկեղեցին տեսնելու համար, նույնիսկ յոթերորդ դարի այդ ճարտարապետական ուրույն արժեքը, թոթեց կիսավեր, բայց գիտեի, որ մասնակի վերանորոգված է: Եվ ինչ տեսա. դարձել է գոմ, ազատ մտնուցնում են մոտակայում արածող կովերը, հասակին ամեն կողմ թրի ու գոմահոտ: Կովերն ինձ կարծես զարմանով էին նայում, երբ ամբողջ երկու ժամ անհագ դիտում էի սաճարի հոյաքան կամարները, դաշտին ունձանկարների մանրանկարները, զարդաքանդակները, սաճարի շուրջ բազում եւ այլազան դաճարապետներ, իսկ մա՛րդ... ոչ մի մարդ չեստա...

«Աշտարակ. Կարմրավոր եկեղեցին», 1956թ.:

Թանգարանի դուռը փակ էր: Գրքերի կամ մոտացել էի, որ ինչու-ճաբթի է, թանգարանի հանգստյան օրը: Կողի դարբասը բաց էր, ու եմ-թաղելով, որ Շահենը ներեւում կլինի, Վարդեի մոտ, ինչուեւ հաճախ, մտա բակ: Գարնանային խիստ դաշտան կեսուր, մի դաշտան կանգնեցի բակում, նայելով կանաչող քիտերին, բակի խորում ծաղկած ծիրաններին: Գանկարծ հյուսանային արակետաց դուռը բացվեց, երեսաց ինչին Լուսինը. ձեռքի աշխույժ շարժումներով կանչում էր ինձ: Արագ մոտեցա իրեն:

Մի օր իննսունամյա Սարյանի հետ

Էջեր օրագրից

ԿԱՐՊԻՍ ՍՈՒՐԵՆՅԱՆ

- Ինչո՞ւ չես գալիս, հանդիմանեց իսկույն, խոսով ու իր խոսքը աչքերով էլ: Մոսկվայում հաճախ գալիս էիր ինձ մոտ, այստեղ մոտացար...

Եւ մեղավոր ժողացի: - Արի՛ ներս: Նստի՛ր այստեղ: Գիմա կբերեմ Սարիտուին, ուրախ կլինի: Մեծակ է, սիրում է: Սիտեց վերադառնալ հանել, թե-վիցս բռնած նստեցրեց սեղանի մոտ եւ աշխույժ-աշխույժ ներս գնաց: Տարտիմակ էր թվացել «կբերեմ» բառը, եւ եւ սոլասում էի մի տեսակ ներհուս կծկված. տեսնելու եմ հիմա իննսունամյա Սարյանին, բայց ինչ վիճակում արդյո՞ք: Մի ֆանի շարք առաջ ծանր հիվանդացել էր. այդ օրերին լուր էր տարածվել նույնիսկ, թե մահացել է...

Նայում էի անկյունի լայնաբաց դռան մեջ խորացող կիսամութին: Զիչ հետո այնտեղից երեսաց անվավոր բազկաթոռում նստած Վարդե՞ն՝ բաց կաղոնյս վերնաբաժնիկով, որ կարծես կախված լիներ ուսերից, եւ մուգ մոխրագույն շարքանով: Գետ վից խիստ գունատ, ասես անհրաժեշտ էր թվում նրա դեմքը, եւ առան մազերը միայն, որ դեռ լիվ չէին սոխակել այնուամենայնիվ, տարտիմակ մի կեղծանություն էին տալիս այդ դեմքին: Ետեւից սեւագույն սիկին Լուսինը էր իր խոսքը, աշխույժ ու շարժուն աչքերով, կարծես այդ աչքերն էին ֆուռ-թերում բազկաթոռը հյուսանային:

Իսկույն վեր թռա, ընդառաջ գնացի, վերցրի Վարդեի աջը. դեղին, թափանցիկ, մազադաթի նման էր այդ ձեռքը, որ թուլորեն, առանց դիմադրելու հանձնեց իմ շարժումներին: Երբ գլուխս բարձրացրի, տեսա, որ դեմքն էլ էր մազադաթի նման՝ բարակած մանուշակամոխրագույն շարժումներով, աչքերը փոքրացած, կողերը կարծես ու կարծես անթարթիչ: Եվ այդ աչքերի խորից մի կայծ, մի գեղուն հայացք ուղիղ նայում էր ինձ երեսին. թվում էր՝ հեռավոր մի աշխարհից է մայրում: Գանկարծ դուրսուցրեցի աչքերը, խոնավացան, ամբողջ դեմքը ծամառնվեց լաց լինելու նման, շարժումները բացվեցին, բայց չխոսեց: Մի-մի կաթիլ արցունք երեսաց

կը «ներկայացրեց» ինձ. հիվանդությունից հետո ծերունին սկսել է մոռանալ նրանց, ում երկար ժամանակ չէր տեսել: - Կարմիրս է, Մարտիրոս, ասաց: - Լուսին Ամարայի մասին գրողն է, հիշում ես, ֆո մասին էլ կա այնտեղ: Զանի անգամ կարդացել եմ քեզ, շատ ես հավանել, հիշում ես...

- Այո, այո, մոռնում էր Սարյանը խոսք ձայնով, թեեւ հայացից երեսում էր, որ ճիշտ է անում հիշելու: - Ասա՛, ինչ լավ բան կա: Ինչ ես անում, ինչ ես ստեղծում: Գալ երիտասարդ միտք մի բան դիտել ստեղծի ժողովրդի համար... Գիտե՞լով մի ֆանի շարք առաջ տարածված այն լուրը, ուզում էի ասել. «Ամենայն ժամանակ է, որ հիմա տեսնում եմ ձեզ, Վարդե՛ս: Բայց նրբանկարությունը ճիշտ ժամանակին կանգնեցրեց անկեղծ մղումս: Տիկին Լուսինը ասաց.

- «Կարանազով եղբայրներ»-ն է թարգմանել, Մարտիրոս: Այս օրերս լույս է տեսել թարգմանությունը: Սարյանը հանկարծ աշխույժորեն արձագանքեց դրան, դեմքին մի փչ գույն էլ եկավ.

- Իսկապես: Մեծ գործ ես արել: Որոշ գրականության ամենամեծ վեժը: Ոչ միայն ռուս, համաշխարհային, բարձրագույն ու ճանճաց աջ ձեռքը բաց մասնեցրել: - Թարգմանել ես: Շատ լավ է: Ուրեմն հայերեն էլ ունեցանք, ձեռքը դարձավ ցուցամաս, ֆո շնորհիվ: Դա մեծ ծառայություն է մեր ժողովրդին: Լավ ես թարգմանել: Շատ դժվար գործ է... - Առաջին հասցը լույս տեսավ, ասացի: - Ասում են՝ շատ լավ է թարգմանել: Վրա բերեց ինչին Լուսինը: - Կուզեի կարգաւոր, բայց ափսոս, աչքերս, աչքերս, մասնեցրեց հոններին տարավ: Դու կկարդաս ինձ, դարձավ ինչին Լուսինին:

դեմ կարելի է հայտնեմ թարգմանությունը այս ձեռքով ներկայացնել Դոստոևսկու երկերի ցուցադրված այլ հրատարակությունների մեջ աշխարհի տարբեր կողմերից: Խնդրեցի այդ նույնիսկ համար գոնե մի ֆանի օրինակ դարձ լեղերին կազմով անել, արհամարհեցին խնդրանքս, ասացին՝ դեռ անհնար է, չի կարելի, դու ֆո ծախսով արա: Ուզեցի այդպես անել, գնացի տղարան, խնդրեցի, աղաչեցի, խոսեցի նույնիսկ «Ֆիլմայի դասակ» մասին, գլուխ չեկավ. ասացին՝ աղորհիմ բան է ուզան, դասական գործ կբացվի...

- Ի՞նչու գլուխներ, ավելի ես աշխույժացավ Սարյանը վրդովված: Դա ինչ վերաբերումն է: Ոչ մի հարգանք չի մնացել: Ինչ մարդիկ են, չեն մտածում ազգի դասակ, ժողովրդի մասին չեն մտածում: ՄԷ էր մեղավորը, ասա՛ ինձ, իմ կողմից բողոք գրեմ: Մե՛ գրեմ, ասա՛: Գի կարելի այդպես, չի կարելի... Գի կարելի անտարբեր մնալ... Ասա՛, ո՞ւմ գրեմ...

Տեսնելով, որ ավելի է վրդովվում, զղջացի ասածիս, ուզեցի փոխել մյուսը: Ասացի, որ շատ եմ սիրում Կարմրավոր Աւստրալիան, դա ինձ միտքաբանություն է եղել ներգաղթի առաջին օրերիս այնտեղ, տարիներ մի երկու անգամ, գարնանը, աշունը գնում եմ հարազատի այցելելու նման, դաշտի սակ երկար նստում, անցյալ շարք նորից էի գնացել: Ինձ էլ նկարել է Կարմրավորը, այդ նկարն էլ եմ սիրում:

- Այն փոքրիկ, կարմիր եկեղեցին, ասաց նա, ձեռքը օդում շարժելով այնպես, որ կարծես օդում էր այդ փոքրիկ, կարմիր եկեղեցին: - Յոթերորդ դար... Այո, նկարել եմ, չէ՛... Ե՛րբ եմ նկարել, դարձավ ինչին Լուսինին: - Մի տասնհինգ տարի կլինի:

«Երկիր», 1969թ.

չի դառնում, կմկմացի միայն: - Վաս վիճակում էր: Ամենուրեւն է... ինչ ասեմ... ցավում եմ... - Ի՞նչու գլուխներ, ավելի վրդովվեց իրոք: Զարագործներ: Ոչ մի հարգանք չունեն, սրբությունները ոտնակոխ են անում: Ամեն մի հուշարձան ժողովրդի դասակն է, չէ՛: Անցյալի սրբությունը չհարգողն այսօրվա գործն էլ չի հարգի, վաս կանի... Գրի՛ր, ձեռքը եռանդով շարժեց հանկարծ, մի տեսակ հրամայական, հոնները կիսած, գրի՛ր, դեմքն էր գրե իրա մասին, խոսով միայն ասես շարժված, արտաքին լույս չեցի... Ասում ես՝ անտեսություն: Գրի՛ր՝ ո՞ւր է հուշարձանների դաշտանության աչքը: Մա՛ ինչ բան է... Աւստրալիայում էլ ասա՛ դու մի սխալեցի գամն ունեն ֆո ծոցում յոթերորդ դարից, գոհար, հոյաքանցի, գուրգուր, դաշտանային աչքի լույսի՛ր մեծ... Ոչ միայն աւստրալիայում, բոլորին ասա՛ ինչ այդպիսի գամներ ունեն ամեն կողմ, չէ՛, մեր խոսակցից ստեղծել են, մե՛նք մեք է գիտակցեցին, չէ՛, աչքի լույսի դեմքն էր դաշտանային, աշխարհային, աշխարհային գամներ ունեն, ոչ թե փչացնեցին... Գրի՛ր, ուսուցիչներին էլ ասա, ծնողներին էլ, թող այդ գիտակցությունը դաստիարակեն... Է՛հ, բայց իրենց էլ դեմքն էր դաշտանային՝ ծնողներին, ուսուցիչներին էլ, բոլորին, որ գիտակցեցին...

Տեսնում էի՝ ձեռքը հաճախ հոններին էր տանում, աչքերի վրա դաշտանային հոններ, բայց շարժանական էր խոսել, աչքերը անհանգիստ խիստ դաշտան, ասֆալտված բակն ասես շարժված, արտաքին լույս չեցի լույսն արտաքինացրեց ներս ուղիղ աչքերին էր ընկնում:

- Այո լույսը ներսում է ձեզ, Վարդե՛ս, ասացի, գուցե փոխեմ բազկաթոռի դիրքը: - Գա՛, այո՛, այո՛, դասասխանեց իսկույն՝ ձեռքն ավելի անհանգիստ շարժելով աչքերի առաջ:

Ընդարձակ սենյակում այս կողմ, այն կողմ ֆեցի անվավոր բազկաթոռը, բայց դժվար եղավ մի հարմար տեղ գտնել: Բակի այդ լույսն արտաքինացրեց Վերջապետ բազկաթոռը մի անկյուն տարա իր դաշտանային ուղեղի այնպես, որ աչքի առաջ լինեմ իր նկարները: - Այստեղ լավ չէ՛, Վարդե՛ս: Ձեր նկարների լույսը չի խանգարի... Ձեռքն իջեցրեց աչքերից, նայեց դիմացը, ժողացրեց երկու ասածին: Արոնները բերեցի, նրա մեկ եւ մյուս կողմը նստեցիմ ինչին Լուսինը ու ես: Ինձ շարժանական էր դիմացը նայել՝ արդեն հանգստացած դեմքով: Աչքերի առաջ «Ծիրանների սակ» նկարն էր: - Կարծես այդ ծիրանների արեւսվերում նստած լինեմ, ասացի: - Մեր բակի ծիրաններն են: - Գիտե՛մ, ասացի: Զիչ առաջ տեսա, ծաղկել էմ արդեն:

Գրախոսական

Ամերիկայի մեջ առաջին հանգրուանը, որ բնակեցրեց Մեծերկրի Ռոքեր-թաունը ֆադայն էր. փողոցը՝ Դեմոսթրա-տիկոն: Առաջին օրը կարծեմ այնքան էր Ար-չիլ Գորկիի ոգին, որովհետև իր ալ ամերի-կեան նախաբայերը սկսած էին միեւնոյն ֆա-դայն միեւնոյն փողոցէն: Առաջին անգամը մէկը, որուն ծանօթացայ խաչասուր Փիլիպո-սեանն էր, հանգստեան կոչուած նոյաբար-ձառ եւ Եւրոպայիցներուն՝ բանաստեղծ: Ան Գորկիի կողմէն աշխատած էր Գոյ Ռադըր ֆուլուրի կոչիկի գործարանը եւ անհասնում դրուածքներ ուներ իր երբեմնի ընկերոջ՝ Արչիլ Գորկիի մասին, անոր աղոյժներուն, կարո-տներուն, սերունուն եւ անկումներուն մասին: Ան կը յայտարարէր, թէ գործարանին մէջ, ճաշի դա-դարներուն, Գորկի միշտ կ'առաջարկէր իր ա-րուեսագէտ ընկերոջ՝ Ենոկ Տր Յակոբեանին Կանի ազատագրական հին երգերը երգել, մա-նաւանդ՝ երգել «Տըլ Եանան»-ը, որով կը վե-րանար ու կը հեռանար դէպի իր մանկութեան հորգումը, Կանայ Կիծը, Արքայադէպի վանքը՝ վերադառնալէ առաջ բանտարկուած կեանքի դաժան առօրեային: Կարճ ժամանակ վերջ

եւլանդելոյի (Ըրվին Սթոն), Գոգէնի (Սոմըրսեթ Մոգըմ) կենսագրութիւններով, որոնցմէ ոմանք նաեւ վերածուած են ֆիլմերու: Ֆիլմաշար-հի մէջ մանաւանդ շարք մեծ է այն դասնու-թեանը, որոնք հիւսուած են վերջին տարիներ-ուն, արուեսագէտներու կենսագրութեանց շուրջ, ինչպէս Փիլիպոսի եւ Ջեյմսը Փոլարի, բայց մանաւանդ արուեսագէտ սիրահարնե-րու խոռվալից յարաբերութեանց եւ կեանքին շուրջ, ինչպէս Ռոդէրի եւ Ջամիլ Զոլոթի եւ Դիեգո Ռիվերայի եւ Ֆրիդա Զախլոյի սիրային ու սեռային փոթորիկներուն մասին: Հայ գրականութեան մէջ յիշեմք Յովհաննէս Ղուկասեանի կենսագրավէպը Բոգրան Սալ-դարով անուն հայ նկարիչին մասին: Ինչպէս կը տեսնուի՝ արուեսագէտներու եւ նկարիչներու կեանքը յատուկ փառաբանու-թիւն մը ունի վիճակներուն համար իրենց գայթակղութիւններով, ողբերգական մահ-նուններով, անզբալից սերունդ եւ նոր ուղի բա-նալու հրաշքներով ու տեսիլներով: Գրողի գրչին սակ կենսագրական չոր ու ցամաք տեսլանքը, թիւերն ու դէպքերը կը ստանան շունչ ու կենդանութիւն, կ'առնեն ու-

րանը, սնած է Վաստիւրականի բերրի հողէն ու անկէ բարձրացող դասնութեամբ, խաճած է Արամեայի կարմիր խնձորը, փոսած է հոգին Կանայ ծովի ծախի ալիքներուն վրայ եւ արեան ու եղեռնի արհաւիրներու ճամբով հասած է Ամերիկա: Իր Կանի տեսլանքով (այս դարա-գային՝ հոր խորհրդանշական կարմիր մոյլով, որ յաճախ կ'երեւի իր նկարներուն մէջ) սնու-ցած է յաւակնութիւնը իր նոր աշխարհը քոջա-փոխելու եւ նոր դիմագիծ մը տալու անոր ա-րուեստին: Իր հայու յամառութեամբ, հին աշ-խարհէն բերած արուեսագէտի իր վառ տեսիլ-նով յաջողած է յեղաշրջել ամերիկեան ա-րուեստի աշխարհը՝ կերտելով արդիական դար-քի մը, ուր արուեսագէտներու համաստեղու-թիւն մը դարձած է յառաջադիմաբար արուեստի այդ դարաշրջին՝ Ռոքիֆո, Դի Զուինկ, Փոլար, Ջալդէր, Նաբեան եւ ուրիշներ: Սակայն, հազի իրագործած այդ յեղաշրջումը, հազի արժա-նացած Անդրէ Պրոքսնիներու եւ Դիւաններու անվերադարձ գնահատման ու հիացումին՝ ան վերջ տուած է իր կեանքին, կեղծով մը յիշեց-նելով Ջեյ Լոնդըրի «Սարթին Իդըն» վեպին հերոսը:

է այդ բոլորին: Միւս կողմէ Գորկիի մասին հրատարակուած յուշերն են Նամակներէն ֆադայն տեսլանք-ով զարգացուած է անոր գաղափարները, տուած է ներքնային հետք եւ սեղ-սեղ ֆնարա-կան բանաստեղծութեան մակարակնի հաս-նելով՝ նկարագրած է բնութեան տեսարաննե-րը, հերոսին բնորոշումը ու լիարժեք վայրերը: Երկրորդ գրաւորումը կ'առաջարկէր կ'առաջարկէր Եւրոպայի համոզուածները մը, որ եթէ նոյնիսկ հե-րոսը իրական կեանքի մէջ արտադրած չլի-րացրէր որոշ գաղափարներ ու ներքնային դիմա-կերպը անոր անբաժանելի կեղծով կը միա-հիսուով անոր կեանքին եւ աղոյժներուն եւ անբաժանելի մասը կը դառնան իր կեղա-րիցը: Ժամանակագրութեան կառոյցը աղա-կելով հանդերձ վիճակաւոր գործածած է յե-տադարձ անդրադարձումներու (flashback) թե-միքը՝ ընդգրկելու համար անոր անցեալը, հա-մարելու համար անոր մանկական ու դասա-նական յիշատակները հերոսի նոր առօրեային հետ: Իրականութեան մէջ Գորկի միշտ երկա-կենցաղային արտաքին արտաքին է իր մանկութեան Կանը, իր հարազատները, Վաստիւրականի վանքերը, խաչքարերը, մանրանկարներու խոր-հուրը, որոնք միշտ յաճախանքի մը նման մնացած են իր կեանքին եւ աղոյժներուն մէջ, եւ վիճակաւոր զանոնք վարդիս հնարներով անուշ եւ իր հերոսին ամերիկեան կեանքին ու մանաւանդ՝ Գորկիի արուեստին մէջ անոնց ու-նեցած դրսեւորումներուն: Գաղափարներու եւ դէպքերու այս համադ-րութիւնը հեռու է գեղարուեստական փառքից մը ըլլալէ. այլ օրգանական ամբողջութեամբ ան դարձած է վեպի մը իմաստաւոր կառոյցը: Հետոյ, իրական կեանքին թէ այս վեպին մէջ, իր անցեալի վերադարձով կայացուի բնու-թեան կախարհիչ տեսարաններուն դիմաց եւ իր դաստիարակներու յորինուած ներքնայիններու հրաշքին մէջ կ'արտադրուին զանոնք. օրի-նակ, երբ իր ընկերոջ՝ Սոլին հետ բնութեան հետախուզութեան կ'ըլլեն, ան զրկւած մը դի-մաց կանգնած կ'ունենայ վերացում մը, մա-հոգութեան մասնելով իր ընկերը, որուն կը յայտարարէր.

Միջին Գորկիի վիպական կեանքը

ԵՐՈՒՄ-Գ ԱԶԱՏԵԱՆ

Գորկի կը վարձու գործէն, որովհետև կոչիկի տուներուն վրայ գծագրութիւններ կ'ընէր եւ կո-չիկի կարգադրութեան դաստիարակ փոխարէն՝ փայտի վրայ հայկական արձաններ կը քաւէր:

Գորկիի վիպական ու եղեռնական կեանքը բոցավառած էր երեւակայութիւն, երբ հան-դիպեցայ ու բարեկամացայ անոր ֆրոջ ու-դիին՝ Կարլէն Սուրաբեանին, որ ֆիզիկաւոր-նով ու հայաստանասիրական իր կիրով Եւս-նման էր մօրեղբոր եւ վարակուած էր անոր նմանելու հիւանդութեամբ. իր վաղաժամ մահն ալ կարծեմ միշտ ամբողջացներ իր կեանքի զուգորդութիւնը մեծ արուեսագէտի կեանքին հետ: Կարլէնին միջոցաւ նաեւ հան-դիպեցայ իր մօր, Գորկիի ֆրոջ՝ Կարոլինին, որուն հետ ան ունեցած էր այնքան սեղմ նամա-կագորութիւն, այնքան ընթացական հարազա-տութիւն՝ զայն անմահացնելով նաեւ իր նկար-ներուն ու գրութեանց միջոցաւ:

Գորկիի ծանօթացման ուղղութեամբ վե-րջին օրակը ֆանդակագործ Ռուբէն Նախանէ-ր («Չէլոնցի խնձոր հայը» իր բացատրու-թեամբ), որ ժամանակակիցն ու ընկերն էր մեծ արուեսագէտին եւ որուն համոզեղ ունէր ան-սահման հիացում. «Եւրոպական զարգացու-մով մեր անկրկնելի վարդիս էր ան», կը տր-տրէր Նախանէրը ամերիկեան արդի նկարչու-թեան ուսուցիչներուն մասին, որոնց օգտինը եղած էր Նիւ Եորքի Գրիմիչի Կիլլընը:

Այս բոլոր տեսլանքները, ծանօթութիւ-ններն ու յիշատակները մէկ ամբողջութեամբ կենդանութիւն ստացան ու Գորկին վերածե-ցին անմոռանալի եւ անմահ կերպարի մը, երբ Կարլէնի ընթերցումը Սարգիս Վահագնի կենսագրավէպին. «Միջին Գորկի» (վեպ):

Որքան ալ ծանօթ եղած ըլլան Գորկիի կեանքին դաժան ու տառապանքալից դարազա-նները եւ մանաւանդ՝ անոր ողբերգական ան-ճանապարհութիւնը, ընթերցողը չի կրնար ա-ռանց արցունքի փակել գիրքին էջը: Այնքան բուռն կեղծով աղոյժած են այդ էջերը:

Նկարիչներու կեանքը միշտ մասնատու հրա-դոյր մը, միստի մը, փառաբանութիւն մը ու-նեցած է գործներուն ու վիճակներուն հա-մար, որովհետև այդ նկարիչները աղոյժ են ուրիշ կեանքով մը, ուրիշ բարոյականով մը եւ ուրիշ ներդասանութեամբ մը, որ այլուտու-թեան մէջ կը սիրադիմէ եւ անխառնափոխելի թախումի մէջ է ընկերային ընթացիկ կեան-քին, գոեհիկ առօրեային եւ մարդոց միջոցաւ հասարակած օրէնքներուն ու բարոյական կարգ ու սարքին հետ: Ան սիւնեցողական արքեր աշխարհի մը տեսանողն ու դաստիարակն է. սակայն հարկադրուած ըլլալով փախելու այս աշխարհի ուղիներուն վրայ՝ ոտքերը անդա-ման կը բախին խութերու եւ կ'արիւնին:

Միջազգային գրականութեան մէջ գոհար-ներ ֆանդակուած են, օրինակ՝ Կան Գոգի, Մի-

րոյն կեանք մը եւ կ'անմահանան անով. որով-հետև վիճակաւոր կ'անցնի սահմանագիծը այդ տեսլանքներուն եւ մասնագիտական մեկ-նաբանութեանց ու կը մտնէ արուեսագէտի մորթին մէջ, կը խոռվուի ու խառնուի անոր կեանքով, կը դառնայ անոր alter ego-ն եւ լե-զու ու ձայն կը շնորհէ տեղեկութեանց հաւա-քածոյին:

Սարգիս Վահագնը այստիպի մերժեցումով մեակած է իր նիւթը, կենդանացուցած է իր հե-րոսը եւ ամբողջացուցած է անոր կիսապատ-կեանքը:

Նման կենսագրավէպի մը յաջողութեան գաղտնիքը կը կայանայ այնքան, որ եթէ հերո-սի նշանատու ըլլալու հնարաւորութիւնը զանց անուրի եւ անոր տեղ դրուի որեւէ անհաս, որ անցած ըլլայ կեանքի նման փորձութիւններ է փորձառութիւններ՝ այդ վեպը քակաւի-ն միշտ կ'արդարացուի, իբրեւ գրական գործ միշտ կ'արդարանայ ոտքի վրայ մնալ, առանց իր ա-նուանի հերոսին ընծայած յենակներուն: Պէտք է անվերադարձ հաստատել որ Սարգիս Վահագ-նի վեպը անցած է այդ նմանութիւնը եւ արժա-նատարալէ մուտք գործած է մեր արդի գրակա-նութեան մէջ, իբրեւ իմաստուն իրագործում, որ նաեւ յսակումն է իր գրական վաստակին:

Փիրք անհասական ես-ի մը դարձանակէն դուրս գալով կը սահմանէ հաւաքական եսի մը դիմագիծը. այս դարազային՝ հաւաքական ես-երու, որովհետև Գորկիի կեանքով ու ստեղ-ծագործութիւններով կը բնորոշուի ամերի-կեան արդի արուեստը, վերացական արտա-յայտագրութիւնը (abstract expressionism) ինչպէս նաեւ հայու տառապանք կեանքին ա-րիւնայի բեղմնատուրը:

Միջին Գորկիի կեանքը որքան հրադոյրիչ, որ-քան առիթնող ու դաստիարակ տեսլանքով ա-ռիթնող ու դաստիարակ տեսլանքով հարուստ երեսոյք մըն է, նոյնքան նաեւ փորձիչ է եւ փոր-ձանուէր՝ գրողին համար. մանաւանդ փորձիչ է տարուի նիւթի հիւսածութեամբ կամ հերոսի գոնակներով եւ ներքին բաւականաւոր անոր մեակին մասնուցումով: Այն ինչ որ վիճակաւոր կ'անուշիկն էր իր կեանքին ու երեսոյքները իրենց լրումին կը հասցնէ՝ աշխարհի միջին հոգեբա-նական զարգացումը է: Սարգիս Վահագնը վարդիս գրչի մը կ'առաջարկէ է հոգեվերլու-ծողի իր դերը, եւ հոն ուր հերոսը մէկ հոգեվի-ճակէն անցած է դէպի մէկ ուրիշը, մէկ արա-րէն միւսը՝ հեղինակը բռնած է անոր ձեռքը եւ արուեստի ծանաղարհով բացայայտած է այդ դէպքերուն եւ երեսոյքներուն հոգեբանական եղափոխութիւնը, հոգեկան զարգացումը: Եւ այդ կեղծով ան հասած է արուեստի այդ դար-քին, ուր ծեւաբանմանը անելի հարազատ, հաւասարի եւ ընդունելի է ֆան՝ նոյնիման ծե-մարիթը:

Վեպին աստիճան, այս դարազային Միջին Գորկիի կեանքին անհասարակ դրուածքը, չափազանց հարուստ նիւթ կը հայթայթէ գոր-դին. կարեւոր գիտնալն է ինչպէս օգտագոր-ծել, ուրիշ սկզբի եւ ռ'ս յանգիլ, առանց զանց անելու ուղի մը, երեսոյք մը, յոյգ մը, խոս մը, որուն բացառապէս կրնայ խոցելի դարձ-նել վեպին օրգանական ամբողջականու-թիւնն ու յաջողութիւնը:

Միջին Գորկիի արուեսագէտը, աստիճանի ա-նունով Ռոստոմի Մանուկ Աղոյժեան, ծնած է Կան՝ հայ ժողովուրդի ծագման հնագոյն օր-

Արուեստի իր մեծախաղական առաջնութիւնը դրուագուած է մարդկային կեանքի անճնա-կան սկզբութիւններով, սիրային անկումնե-րով եւ անհասկացողութեան զայրոյթով:

Սարգիս Վահագնի վեպը գրուած է դասա-կան կառոյցով:

Այսօրուան արձակը կը նկրտի բառի սահ-մանները ընդարձակել՝ ձղակներ կիրով մը, գաղափարական դրոշմներ վերջին սահմա-նագրութեանը ղեկել եւ անհասկանալի մա-տուցումով ընթերցողին շուրջը հեզնել: Բնականաբար գրողը դէպ է հրէ գրականու-թեան արդէն նուաճուած սահմանները եւ անցնի նոր ղեկումներու, եւ այդ ղեկը ունի իր յառաջադիմա շեղն ու դերը:

Իր այս վեպով Սարգիս Վահագն հեռու կ'անցնած է այդ փորձարկութեան փորձութե-նէն եւ անելի արդարացած է գրողի իր փորձա-ռութեան եւ անվճար զինուած կու գայ առաջին հերթին յանելու մը կ'առաջարկէ իր արդէն ողջու-նելի վաստակին վրայ:

Սարգիս Վահագն արձակագիրին գրողա-կան եղաբանութիւնը եղած է օրինակաւ. ան իր տաղանդը կառուցած է ֆար առ ֆար՝ զայն հաս-տատելով կայուն հիմք վրայ: Ան իր դաս-մունքներուն երեք հաստատելով դրսեւորած է իր դասնելու շնորհը եւ նիւթը զարգացնելու վարդիսութիւնը՝ «Մասնակներ», «Արմատներ» եւ «Տագնաղը»: Առաջ նաեւ փորձած է բացառ-նը, որ իրեն տուած է երկխոսութեամբ սիրա-րեն կերտելու, բարդ վիճակներ զարգացնելու եւ զեղազոհութիւն լուծելու արուեստը:

Ուրեմն, դասնելու իր սահման ու ֆնարական ընթացքը, հոգիներ ղեկելու իր հետախուզ-զգայարանը եւ դէպքերու թատերականութի-ւնը երաշխատող դիալոգը իրար զօդելով եւ ազուցելով՝ ձեռնարկած է իր վեպի կառոյցին: Եւ այդ կեղծով հասած է հասարակաբանութեան կասարելութեան մը:

Սոմըրսեթ Մոգը իր կենսագրավէպին մէջ Գ-գէնի սիրաբան դրսեւորած է առանձնաբար դիա-լոգի միջոցաւ. նոյնպէս, միւս սիրաբանը ֆանդակու-ծ է ներսէ՝ միեւնոյն թեմիքով, ինչ-պէս միեւնոյն թեմիքով լուծած է հանգոյցներ, հոգեբանական բարդ վիճակներ՝ խօսեցնե-լով ու խոսակցանքներով իր սիրաբանը: Սարգիս Վահագնի վեպին մէջ, ուր դիալոգը այնքան յաջող կիրարկուած մը ունի, սակայն ա-նելի գերակշիռ կը մնայ հեղինակային մի-ջառութիւնը:

Նիւ Եորքի Կուլտուրալ Թատրոնի կողմէ 1981-ին սարկուած Գորկիի յետադարձ (Retrospective) ցուցահանդէսին առիթով Դա-յան Ուոլդմէնի (Diane Waldman) դաստիարակ հասողը (ֆաթալոգ) ամբողջական ֆրոնդի մը ունի Գորկիի կեանքին գլխաւոր իրադարձու-թեանց: Սարգիս Վահագնի վեպը ոչ մէկ դրուագ ու երեսոյք գեղանք է այդ ժամանա-կագրութեան: Սակայն, բախմոսի ուսումնա-սիրութեամբ այդ տեսլանքներուն ընծայած է կեանք, հետազօտելով այդ անցեւոր վայրերը, օրուան մթնոլորտը, դէմքերու եւ դէպքերու իրա-յակութիւններն ու արտայայտութիւնները՝ ա-ռանց գերից դառնալու այդ բոլորին: Ան չէ թոյլատրած որ նիւթերու այդ առաստիւնը գե-րակառու ըլլայ իր վրան եւ զինք առաջնորդէ ֆրոնդագրութեան փորձութեան: Գրական կամ բանաստեղծական արտոնութեամբ (poetic license) գեղարուեստական դիմագիծ տուած

Ընդհանրապէս, Եւս լաւ կը զգամ, Սոլ: Պարզապէս այս տեղը միւս ետ տեսնու Եւս երե-տան տարի: Մենք ալ, մեր հայրենի գիտիչն մէջ այստիպի ջրվճար ջրաղցի մը ունեւինք: Յիշեց-ցի այդ տեղերն ու մանկութիւնս: Կեանքը հոն, զիտնալ Սոլ, ինչ յարազ էր ու անոյց: Երեւա-կայէ, ղոգիկ, անճեւան կարծուած բաներ ինչ-պիսի՞ք երջանկութեան աղբիւր կը հանդիսա-նային: Անմեղութեան օրեր էին, եւ ինչ տու-անցան զազից... անվերադարձ մեկնե-ցան ու առանց անոնց, որքի նման եմ ես: Ա-նոնք եւ առանձին: Կը հասկնան, Սոլ, անոնք եւ առանձին» (էջ 213):

«Արուեսագէտը եւ մայրը» գործին տարբեր փոփոխակներուն մէջ արտադրուած ուժեղ են անոր ղեկավարման արտոնները՝ երիտա-սարդ սարիին մեղացած մօր մը յիշատակնե-րով ու անվճար ամբողջ անցեալի մը ծովամոյն ըլլալու եղեռնականութեամբ: Հաւանաբար այդ արտոններու ուժգնութիւնը զուգորդուած ըլ-լայ այն հանգրուանին, ուր արուեսագէտը, իր երկար փափառումներէն եւ հետախուզութիւ-ններէն ետ, նոր ուղի մը հարթելու վրայ էր, նոր ուղի՝ ոչ միայն իր սեփական արուեստին հա-մար, այլ իրնով սկսած արուեստի դրոշմին համար. այդ դաստիարակ ալ այդ շարքը հան-դիսացած է Գորկիի զուգործութեան մէջը:

Յասկանուական է արուեսագէտին բնորո-շումը մօրը դիմանկարին, երբ կը գրուէր Իվան Դոմրոսիկի հետ՝ ըսելով.

«Սուր դիմանկարը ուրեմն յսակուցը մի-սի ըլլայ հին գործերու եւ միշտ փակել այդ քոջանը: Յասկանութիւնը ունիմ այդ նկարով լրի նուաճել իրականութեան տեսանելի կող-մը, զայն հասցնել միջին գերագոյն սահմա-նագիծը իր կարեւորութիւններուն եւ զուգու-գործոցի մը փառապաշակով եզրափակել այդ էջը եւ նոր անցնիլ վերացականութեան քոջա-նիս»:

Ինչպէս կը տեսնուի, Գորկիի արուեստը կը յառաջանար ներքին համոզումով, փորձառու-թեան կուսակումով եւ նոր հորիզոններ նուա-ճելու, նոր հանգրուաններու յանգնելու գիտակ մարտնչութեամբ:

Արուեսագէտին հայկականութիւնը միշտակ մը չէր իրեն համար, այլ խորունկ աղոյժ մը, առհասարակ ժառանգութիւն մը՝ Ռոստոմե-րով ու Դիմակներով զուսագրողաւ. ու նաեւ սիրութիւնը կորուսած հարուստ ժառան-գութեան մը, որուն իրացումով ու խորացու-մով Գորկի նախնական կը նկատէր ամերի-կեան ժամանակակից արուեստը եւ այդ՝ մղում կու տար իրեն խիզախ յեղաշրջումի մը նախաձեռնութեան:

Իր առաջին կնոջ մեղադրանքներուն՝ հետե-ւալ բացատրութիւնը կու տար.

Ջեյմս կ'ընէր. «Ես իմ կարծեմ, Միջին, որ այստիպի կը ֆեթիցացնես հայրութիւնը եւ ա-նոր մէջ բանաստեղծութիւնը կը մեկուսանաս քո-ջադաստի»:

ՏԻՐԱԿԱՆ ՄԱՆՈՒՐՅԱԿ

Ժամանակակից հայ կոմպոզիտորներից ամենակարկառունն իր հայկական ժողովրդական ակունքներով և հոգեւոր հենքով

Վրովա: Զարգացումները գալիս են երկար ընդմիջումներով: Փոփոխություններն աշխճանական են՝ առանց սուր հակադրումների»:

Ինչպես արդեն հաղորդվել է, փետրվարի 13-ին Լուս Անջելեսում կայանալիք ամենամյա երաժշտական Գրեմմի մրցանակաբաշխության «Լավագույն դասական ժամանակակից ստեղծագործություն» (կոնցերտ ալտի և սվազախմբի համար) և «Լավագույն համերգային ստեղծագործություն» անվանակարգերում մեկնաբանված է մեր հայրենակից, սաղմոսավոր կոմպոզիտոր Տիգրան Մանսուրյանը:

«Խորհրդային Միության խորհակումն ու անհետացումն ամբողջափրակյալ մի վարչակարգի, որն այնքան խոչընդոտում էր նախկին համարապատասխաններում երաժշտության զարգացմանը, վերջին տասնամյակում առաջ են բերել նախադաս չձայնագրված նորահունչ երգերի մի ամենախաղաղ հեղեղ: Երեսույթը հասկալից նկատելի է մեծաքայլան հանրապետություններում և Հայաստանում, որտեղ ծնունդ է առնում Տիգրան Մանսուրյանի երաժշտությունը: ECM-ն արժանի է զմայլասանի այդ երաժշտությունը մեզ հասանելի դարձնելու համար», գրում է Թոմ Գիբսը AUDAUD.COM ինտերնետային էջում:

Մեծադիպ գնահատելով ECM ծայրագրային ընկերության կասարած գործը, նա Մանսուրյանի երաժշտությունը՝ իր հայկական ժողովրդական ակունքներով և հոգեւոր հենքով, համարում է մեր անողորմաբան, մեր մտնումների սեղի սվող, բայց երբեք՝ անհաճո: «Չայնային առումով ձայնասկավառակներն առաջնակարգ են և՛ չլիքս է բաց թողնել: Անողորմաբան է լսել դրան», եզրակացնում է նա:

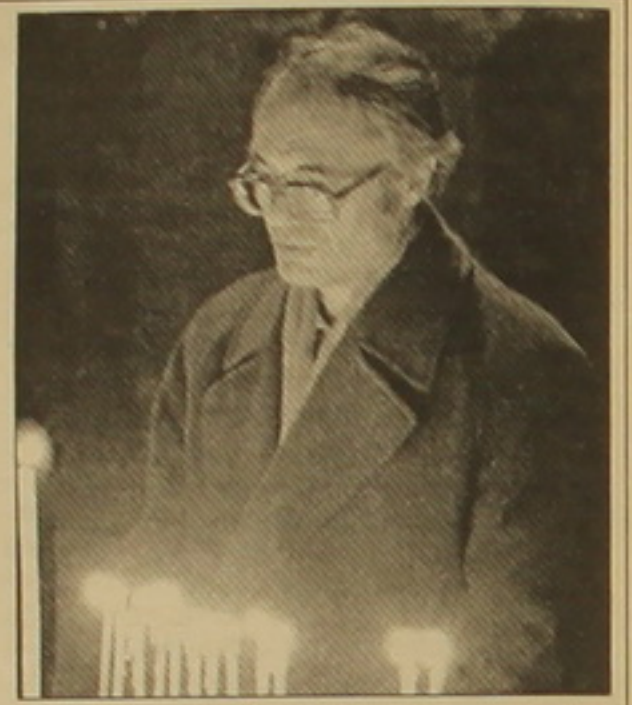
Տիգրան Մանսուրյանի արվեստը բազմաթիվ դրական գնահատականների է արժանացել արժանանում երաժշտական ընկերությունների և հանդեսների կողմից, որոնք նա կենսագրական սվալներին անդրադառնալով նշել են, որ ութ տարեկանից խորհրդային Հայաստանում ապրելու (Ներգաղթել է Բեյրութից 1947-ին) հանգամանակով է բացահայտվում, գուցե նա մինչև վերջերս այնքան լավ ծանաչված չլիքս: «Այդուհանդերձ, ժամանակակից հայ կոմպոզիտորներից նա ամենակարկառունն է», գրում է Ռոբերտ Զիրահյանը «Ֆանֆառ» հանդեսի 2004 թ. հունիս-հուլիսյան համարում: Ըստ նրա, Մանսուրյանի կոմպոզիցիոն ոճը որոշ անհոյակապորեն ունի նախկին խորհրդային Միության այլ հանրապետությունների իր մյուս գործընկերների՝ Շնիկեի, Սիլվեստրի և այլոց ոճի հետ: Գլխավոր ազդեցությունը կրել է Շոստակովիչից: «Բայց նրանում գերիշխում է հայկական ավանդական երաժշտությունը, որը միաժամանակ է իր՝ Մանսուրյանի արձանագրողական փորձառության հետ: Նրա երաժշտությունը հասկանալի է մեղեդային և էլ հիմնա-

նորին մոտիկ երաժիշտների կողմից և հանրությանը ներկայացված ECM-ին բնորոշ արձանագրության բարձր արժանիներով», գրում է Զիրահյանը:

Նույն ստեղծագործության մասին մեկ ուրիշ փնտրանք՝ Դեյվիդ Դենսոնը, գրում է. «Մանսուրյանի հավաքի խորադաս հուզիչ մի արձանագրությունը, որը մկրված է իր ժողովրդի արյունաթաթախ անցյալին: Նահատակների հանդեպ այս սխուր զգացումը նկատելի է նաև «Լաբիմիոն», որը գրված է ալտի և սոպրանո սաֆոֆոնի համար: Չայնագրությունը գերազանց է» (The Strad, 2004 թ. հունիս):

Ֆրանսիացի արվեստաբան Գյուլյուր, դարձյալ անդրադառնալով վերոնշյալ չորս ստեղծագործություններին, Մյուլիզի վերջի 2004 թ. մայիսյան էջում գրում է. «Հակառակ, որ Մանսուրյանը դեռ այնքան հայտնի չէ (մեզանում), որքան իսպանացի, Դոմինգեսը և Գարսիայանը, նրա հարուստ ստեղծագործությունը, այնուամենայնիվ, արդեն իսկ աղափարվել են Մանսուրյանի հաստատուն սեղն իր սերնդի ակնառու կոմպոզիտորների թվում: Նրա երաժշտությունը խոր արձանագրությամբ կառուցված է Հայաստանի երաժշտական անցյալի հետ և մեծադիպ ազդված է Կոմիտասի գործերից: Գլխավոր նրան համեմատել իսպանացիների որոշ գործերի մակերեսային ֆոլկլորային հետ: Մանսուրյանի երաժշտությունն ավելի խոր է թափանցում Հայաստանի երաժշտական ժառանգության ակունքների մեջ և ոչ մի ձեռով չի փորձում կրկնօրինակել հանուն գունագեղության: Մանսուրյանն այնքան է կլանված իր նախորդների երաժշտական անցյալով, որ կարողանում է բառացիորեն վերստեղծել բոլորովին նոր իր ուրույն ձեռով՝ միաժամանակ լիարժեքությամբ նախորդների դարձրությունն ու արձանագրության ուժգնությունը: Ընդօրինակության հարց բոլորովին չկա նրանում, այլ խորը և անկեղծ հարգանք ազգային երաժշտական անցյալի հանդեպ: Նրա երաժշտությունը էապես հայկական է ոգով, բայց մի ակնկալելի լսել «ալաբայան» գունագեղ աղմկալի կասարումներ»:

Կյուլյուրի հոդվածից տեղեկանում են, որ Ֆոլկլորի հայտնի գործը՝ «Շառաչ և ցատու», դարձել է վերջին տասն տարիներին Մանսուրյանի սեղանի գիրք: Դրա մի տողը ենթավերնագիր դարձրած գործի մասին («Յեսո ես դարձյալ...») գրափնտրանքը նշում է. «Կոմպոզիտորի մեղիքի հակամարտությունն արձանագրված է զուտ, ժամանակից այն կողմ անցնող իդիոմի միջոցով, որն էլ փաս-

տորեն ընդգծում է նրա՝ կոմպոզիտորի մտադրությունների համաձայնակային բնույթը»: Իսկ «Հավասով խոստովանեմի» մասին նա այսպես է գրում. «Ալտի և չորս ձայնի համար գրված այս գործում Մանսուրյանն էլ ավելի է մեծնում հին հայկական երաժշտության ու Կոմիտասին: Ավարտը բացահայտում է արձանագրության մեջ և էլ իր բնույթով՝ միաձայն: Ափսոս որ ավելի բարձր չեն ընդգրկված այնտեղ»:

Եվս մեկ գրափնտրանք-երաժշտագետ Զիլյուրի «American Record Guide»-ում (2004 թ. հուլիս-օգոստոս) արձանագրում է. «Մանսուրյանի երաժշտությունը միաժամանակ է հայկական մշակույթի հին ավանդույթները նոր ժամանակների կոմպոզիցիոն ոճերի հետ: Նրա «Լաբիմիոն» հմայիչ մի դուետ է ալտի և սոպրանո սաֆոֆոնի համար գրված: Առաջին հայացքից անհամատեղելի զգա, բայց Զաբաբայանի և Գարբարելիի լսելուց հետո փոխելի կարծիք: Կասարումն ուղղակի իր վրա է բեռնում ունկնդրի ուշադրությունը»:

Ամփոփելով Մանսուրյանի արվեստի միջազգային արձանագրությունը վերաբերյալ մեր այս ակնարկը, մեզքերեն նաև մի հասկանալի «Time Out New York» դարբերականի 2004 թ. ապրիլյան համարում գեղեցիկ մթնոլորտի մթնոլորտի հոդվածից, որտեղ ասվում է. «Երբ ECM ընկերության սնորհը՝ Մանֆրեդ Ալխերը, ձեռք է մեկնում մի կոմպոզիտոր, նա մեծ ջանքեր է ներդնում հանրությանը ներկայացնելու մի առանձնապես նոր, գրավիչ անձնավորություն: Նրա վերջին ընթացիկ հայագրի կոմպոզիտոր Տիգրան Մանսուրյանն է, որի երաժշտությունն առաջին անգամ հայտնվեց «Հայրեններում» կամերային երաժշտության մի ձայնասկավառակում, որն անցյալ տարի թողարկվեց ECM-ի մեծական ալտառաջին Զաբաբայանի կասարումը»: ECM-ի նորագույն զույգ ալբոմը՝ «Մոնոդիա» խորագրով, դարձվել է հայ կոմպոզիտորի վերջին ստեղծագործությունները: «Այս խոհաբանական «լանդշաֆտ» միաձուլված են հետխորհրդային Երևանի սրվածային մշակութային փորձառությունը, հայկական բանախյուսության մեղաբան արձանագրումն ու ժամանակակից գոյութեամբաբանական մտադրությունները» գրում է հուլիս 16-նաղաք Եվանեստիս Զիրահյանը:

Պատասխան
Ս. ՕՐՈՒԿՆԵՐԸ

Գ էջից
«Բնաւ»-ը լուսատեսեր Գորկի»- անով կը վերագրեն մարդկայնութիւնս և կը բացուիմ Երզրայանս ու սիեզերին: Հայութիւնը դիտի սիեզեր ոսումիս զտրանակն է, իսկ առանց անոր, կը վերածուիմ անդիմազիծ, անարմատ խելակի»:

Եթէ նոյնիսկ Գորկի նման սահմանում մը չէ տեսա իր հայկականութեան, իր կենցաղով և արդումներով հաստատել և այս արձայանութեան հաստատութիւնը, որովհետեւ, այդ համոզուող իրեն համար հաստատ հանգանակ մըն էր՝ թէ՛ իրեն արմատազէտ և թէ՛ իրեն մարդ:

Այս վերջին մէջ անցողակի երեսոյ մը չէ նաեւ գեղարուեստի գիտակ վերլուծումներու հստութիւնը ըլլայ արմատազէտներու վիճաբանութեանց և ըլլայ արմատի դրոյցներու մեկնաբանութեան մէջ, ու կը բացայայտուի հեղինակին հսկայ դասը արմատի մասին, զոր ինք կ'օգտագործէ ճարտար ընդհանրացումներով:

Եթէ վերջին հում միջոց արմատազէտի մը կեանքն է, իր անսահման նկրտումներով, անոր կմախքը կառոյց մըն է մարդկային բարդ յարաբերութեանց, ընկերային բախումներու, գտնում և կրտուած սերերու, մարդը և բոցավառող յոյսերու:

Վերջին գեղարուեստական մշակումը կասարումն է ընթեր ճաշակով, բանաստեղծական ներշնչումներով, լուսակներու ու փոխաբերութեանց գիտարար փայլասակումներով: Սիրային տեսարանները տրամ և կրակով, բայց նաեւ փառքութեամբ ու վեհութեամբ:

Ի՞նչ Երկիր...

Այս օրերում, երբ կրտսեպը և ցնցումներ թալու (shock) ճամառակութիւնը սկսած են արուեստի սեղ անցնիլ՝ Սարգիս Վահագն ընտրած է ազգայնական վերաբերում մը սիրոյ հանդեպ, սեռային անվազայն ցեարաններուն նկատմամբ, առանց բան մը զեղչելու անոնց ուժգնութենէն ու համեղութենէն. ի վերջոյ Զոսորէն ու Բոհայիոյն մինչև Գեորգի Միլլեր սեռային սանձարձակութեան բոլոր ցեարանները դարձրած են ամենայն հանդիսատեսութեամբ, կարծիք այդ մարզին մէջ ըսելիք չձգելով նոր սերունդներու:

Ամերիկեան ու եւրոպական արդի գրականութեան կարգ մը հոսանքներու հետեւութեամբ մեր արձակ գրականութեան մէջ եւս սկսած է համոզում դառնալ, որ հայիոյանները, զոտիկ արձայնութիւնները իրադասական երաժիշտներ են. Սարգիս Վահագն հեռու է նման համոզումներէ և անելի վկայութիւնը կու տայ սկզբունքին, որ զեղչելի արդումներու, վայելիքի և հետամնէն փառքութեան լեզուի համադասարան Երևանում միայն կ'արժեւորուի, նոյնիսկ եթէ անոնք երբեքն առաջնորդին վերաբարձութեան մակարդակներուն: Վերջ սահուն ընթացով, լուսումնի համեղ դրոյցներով և հոգեվիճակներու իրաւ գար-

զացումներով է կառուցուած. միայն վերջին հանգրաւանին զգալի է արտոնմ մը, եզրակացութեան հասնելու Երաժիշտութիւն մը, երբ անելի անհրաժեշտ էր վերջին եզրակալիչ մասին մէջ՝ դառնել առաջին մասերուն հիւստածին ու գնացող, մանաւանդ որ հեռուի կեանքին ամենէն ողբերգական, դրամաթի դրոյցներն են որ կը լուսնուին: Կոնցը՝ Ազնէ Մըզրուղիի անհատաբանութիւնը, արուեստագէտ վիրտուո ու հիւանդ վիճակով լիլու անազնութիւնը չեն տրած ողբերգութեան համադասարան խորութեամբ:

Յաջողած արուեստի մը ուժը անոր թելադրականութեան մէջն է. երբեքն, չլուծուած հանգոյցներու ծալներուն ներքեւ: Երբ արուեստագէտը կամ վիրտուսանը արձանագրած բոլոր հարցերը կը յանգեցնէ իրենց լուծումին, բախումները կը հարթէ՝ ընթերցողը կամ արուեստսերը զոտացնելու կամ բաւարարելու միտումով՝ իրականութեան մէջ գայն կը թողու դարձի մէջ: Ընթերցողը այդ դարձային տեսնելիք բան չունենար այդ վերջին կամ արուեստի գործին: Վերջ, ինչպէս որեւէ վերացական դասարան, կ'արդին իրենց թելադրականութեամբ, և երբեքն անվերձանելի հանելուկով: Արդարեւ, այսօր դարձեւ ր՛կ կ'արողացած

է լուծել Սոնա Լիզայի խորհրդաւոր ժոյհին գաղտնիքը: Մեկնաբանութիւնները՝ բազում, բայց լուծումները՝ անկարելի:

Ընթերցողը ամբողջ աշխարհ մը կը տեսնի իր հետ. Կատարականի լազոր երկինքներու հմային հետ Նիւ Եորքի երկնաբերու անդառնական թռիչքը, արուեստագէտի մարտնչականութիւնն հետ՝ նաեւ անոր յարթական արձանը յետ մահու, արուեստի աշխարհի մեծ դողդոջներէն: Ընթերցողը տեսնի փառքութեան որոնումին հետ՝ լուսնի անկարելի տառադանը զոր արուեստագէտը առաջնորդած է անվերադարձ ու ճակատագրական որոնումի մը:

Եւ այս բոլորը՝ Երբ լեզուի մը և աղիւննող ոճի մը ընթեր տեսնելով դաւաճանութիւն: Բոլոր անոնք որ լիցին արուեստագէտ իր յուսահատ ճակատագրին դիմաց, դաւեցին անոր՝ այսօր դիակաղտութեան նման անոր աղիւնները կը փառքեն սակարաններու մէջ, ձեռք ձեռ խելով անոր հանձարին դատարանը, միլիոններու դիմաց: Մարդու սնարդութիւնը մարդուն դէմ: Զննեթիւրքի Շերմէն գիտին մէջ վիզել կախուած Գորկիի անկեղծ մարմինը ահաւոր սաս մըն է անոնց ու զուգէ նաեւ փրկութեան վերջին լուս մը՝ անհրաւ մարդկութեան: Կարելի չէ կոտորել, թէ այս գործին մէջ ո՛ր կը վերջանայ Գորկին և ո՛ր կը սկսի Սարգիս Վահագնը: Սակայն ինչ նշանակութիւն ունի որոնել ու գտնել այդ սահմանագիծը, երբ երկուսին միաձուլումով է, որ վերջ հասած է իր յաջողութեան:

ալանակին նսած, օրը երեք-չորս գյուղ էր անցնում՝ Ավետարան փարձելու համար (Поль Сабатье. "Жизнь Франциска Ассизского". Москва, 1895, стр. 308): Սուրբ Ֆրանցիսկոսի հայտնի «Տաղ»-ում «իմ ուրբ անձրե» արտահայտությունը չկա. Կոստան Զարյանը դա ասում է դարձ համանմանությամբ: «Իմ եղբայր ամին» «Տաղ»-ի աստիճանաբար սողի մասն է (քննարկում "per frate vento"):

Կոստան Զարյանը Սուրբ Ֆրանցիսկոսին տեսնում է Սուրբ Ավգոստինոս Երանելու և Իոակիմ դե Ֆլորենի կողմից, նրանց համարելով փրսոնեական եկեղեցու լուսավոր, ոգին և ուղղությունը ներկայացնող անձեր. «Նախ, ս. Ավգոստինոսը, հետո Իոակիմ դե Ֆլորենի ու աղյուս ս. Ֆրանչեսկոսը, թափառական մուրացկանների, անհագ անաղայականների և քրեղակ բանաստեղծների բլրան վրա աստիճանաբար ծառերի նման աղյուսներից երկային և երկնային կրոնափիլիսոփայություններ են կառուցում և մշտնջենի մասն վազվզող այդ ամբողջության արհիպ երգ և մտածում են դուրս հանում» («Նավաստան», էջ 289):

Ինչո՞ւ է Կոստան Զարյանը Սուրբ Ֆրանցիսկոսին տեսնում Սուրբ Ավգոստինոսի և Իոակիմ դե Ֆլորենի կողմից:

Սուրբ Ավգոստինոսի դարազան աստիճանաբար անցնում է ինձը՝ հեղինակը. «Մինչ արիստոստելեյան դարերը աշխարհում էր բացահայտվում աշխարհի բաները ինձը իմով, անկախ աստիճանային գոյությունից, ֆրանչեսկոսությունը, որի ներկայացուցիչն էր Սան Բոնավենտուրան, վերադառնում է Ավգոստինոսի սեռական վրա, այսինքն՝ հավաստի և բանականությունը անբաժանելի է համարում, այն իմաստով, որ միայն հավաստի է, որ կարող է բովանդակություն սալ բանականության» (Կոստան Զարյան, «Դեռիկ Արարան», Երևան, «Սարգիս Խաչենց», 2001, էջ 208, Երևան, «Դեռիկ Արարան»: Ընդգծումները Կոստան Զարյանինն են- Յու. Խ.):

Սուրբ Ավգոստինոս Ավելիոսը (354-430) իր ժամանակին կանխորոշել էր Արեանյան եկեղեցու ոգին և ուղղությունը: Անչափելի է եղել նրա ազդեցությունը փրսոնեական ուսման մեջ: Ավգոստինոս Երանելու բանավեճը արիստոստելեյան կողմնակիցների, դոմասականների և այլոց դեմ համանմանության եզրեր ունի իր ժամանակի դաստիարակության եկեղեցու հետ Ֆրանցիսկոս Ասիզոսի ունեցած ինֆորմացիոն դիմակայության հետ: Վերջապես դավաճան կարեւոր չեն Ավգոստինոս Երանելու մեկ խորաթափանցությունն ու խելի ուժը, անաստան հավաստի և ներքին տեղականությունը նրան Ֆրանցիսկոս Ասիզոսի մեջ նախորդ համարելու համար:

Իոակիմ դե Ֆլորեն (մոտ. 1130-1202) միջնադարի ինֆորմացիոն հոգեբան գրողներից մեկն է: Սուրբ Ֆրանցիսկոսի մասն ունեցել է աշխարհիկ բուռն երեսաստորություն, հետո դարձի է եկել և դարձել բարեպաշտ այր:

Իոակիմ դե Ֆլորեն երկար ճանապարհորդել է Սուրբ երկրով, եղել է Գոնաստանում և Կոստանդնուպոլսում: Իտալիայում, առանց հոգեբանական կարգ ունենալու, փարձել է: Հետո հոգեբանական կարգ է ընդունել: Պարտադրաբար նրան դարձրել են վանահայր, սակայն Լյուցիոս III դարձրել նրան ազատել է այդ պարտությունից, որովհետև Իոակիմը զբաղվի աստիճանաբար նախապես ուսման աստիճանաբար: Իոակիմը նորից է սկսում իր թափառական կյանքը՝ անցնելով մեծասանից մեծասան: Մի որոշ ժամանակ անց է կացնում Վերոնայում, ապա գալիս է Հոնո, հետո վերադառնում է հարավ, որտեղ խոսք մի վայրում, որ կոչվում էր Միլա, մոտավորապես 1195 թվականին, հիմնադրում է մի մեծասան, որ կոչվում է Fiore: Այստեղից էլ ծնվում է նրա մականունը՝ Իոակիմ դե Ֆլորեն: Իոակիմ դե Ֆլորենի հեղինակ է աստիճանաբար աստիճանաբար հայտնի աշխատությունների՝ «Հին Կաթարանի համաձայնեցումը Նորի հետ», «Մեկնություններ Գովարանու Հայտնության», «Տասնորդ Սաղմոսարանը» և այլն: Իոակիմ դե Ֆլորեն եղել է ճգնաժամային ու խոսակցային կյանքի համոզված զբաղված, վանականից թափառական և կասաբայ ժողովարարություն և աղյուսություն: Նրա թափառական կյանքը, ինֆորմացիոն փարձությունը և ծայրահեղ աղյուսությունը իբրև կենսական ընդունել է հավանաբար Կոստան Զարյանին մղել են Սուրբ Ֆրանցիսկոսի անձն և նկարագիրը տեսնելու Իոակիմ դե Ֆլորենի հետ նույն ժամանակ:

Կոստան Զարյանը առհասարակ մեծ համարում է ունեցել Իոակիմ դե Ֆլորենի հանդեպ և իր գրականության մեջ փոխանցում էր իր գրականության մեջ փոխանցում էր միջնադարի նստական հեղինակի գրականությանը, ընդգծել է նրա դերը իտալական Վերածնության մեծ մեծությունը նախադասությամբ մեջ: Մասնավորապես նա կարծում է, որ «արաբ-հունական միջնադարյան Ավելիոսի փիլիսոփայության», Իոակիմ դե Ֆլորենի միջոցով է Սիցիլիայից անցել «Ումբրյան երկրները»: Ավելի, ըստ Կոստան Զարյանի, Իոակիմ դե Ֆլորեն մեծադեր էր ազդել է նաև Ֆրանցիսկոս Ասիզոսի վրա. «Ինչ ունի այդ «արաբ-հունական միջնադարյան Ավելիոսի փիլիսոփայության», որ Իոակիմ դե Ֆլորենի միջոցով մուտք է գործել բուն Իտալիա և «Ս. Ֆրանչեսկոսի կրոնազգացողության սկզբն ալն արեւելյան բնույթը և դերակազմակերպությունը, որ ամենին հայտնի են...» (Կոստան Զարյան, «Սոլոմոն», Երևան, «Նաիրի», 1998, էջ 292):

Սուրբ Ֆրանցիսկոսի կողմից Կոստան Զարյանը տեսնում է նա մեկ անձնավորություն՝ Յակոպոն դա Տոդին: «Ասիզի» տեսնում

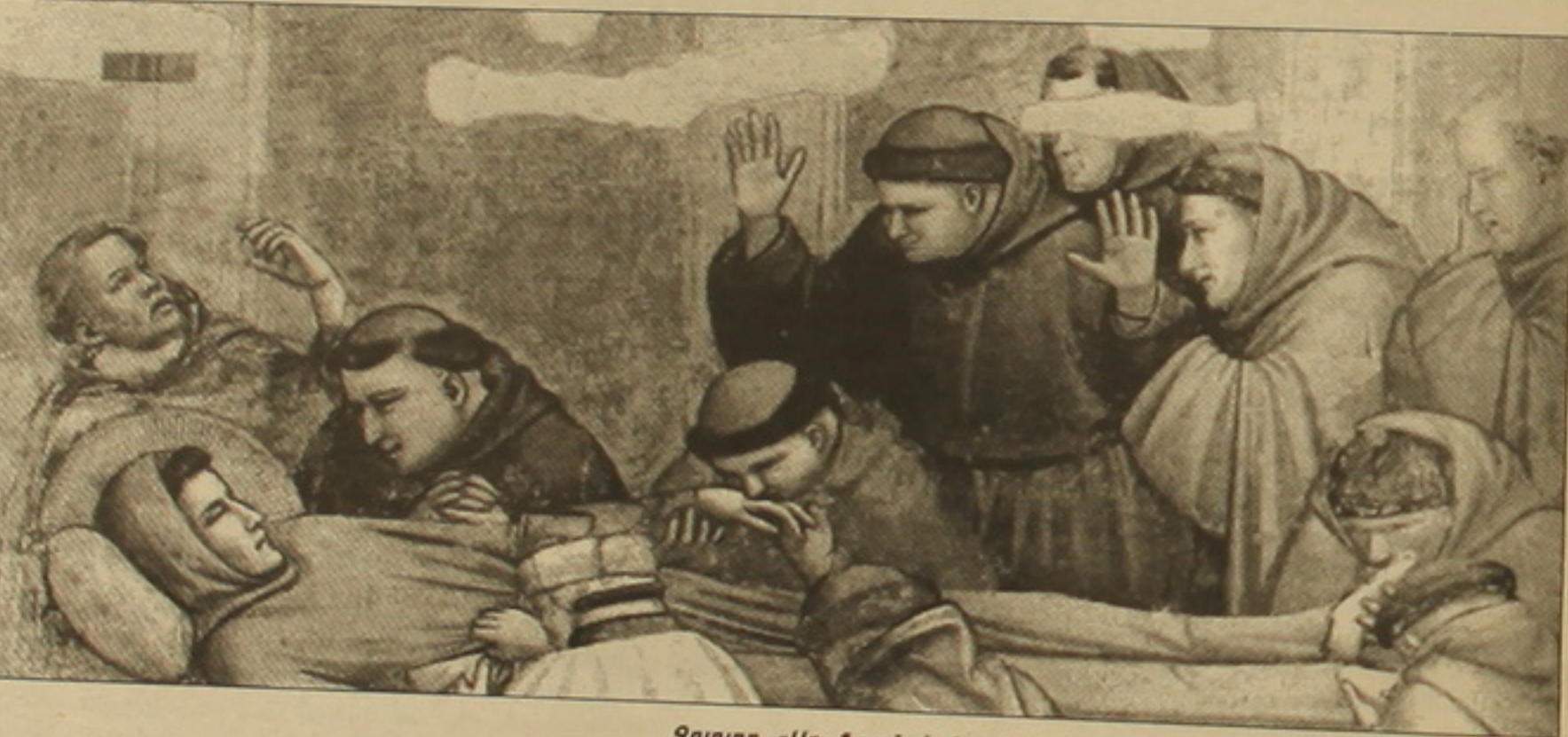
ճախ գիտակցաբար իրեն դնում է ծայրահեղ ծիծաղելի և սուրացուցիչ վիճակների մեջ, որովհետև հետ կարողանա առավել խոնարհությամբ և համբերությամբ սանել ամեն սեսակ սուրացումներն ու անարգանքը՝ ի հաճույս և ի վառու Տիրոջ: 1278 թվականին դա Տոդին դառնում է Ֆրանցիսկյանների միաբանության անդամ, զինվորագրվելով սոխի-տալիսների թեմին, որոնք, ի սարբերություն կոնվենտուալիսների (համաձայնականների), դառնալու էին եղբայրության խոստովանության անդամ, զինվորագրվելով առանց դոկտրինայի մեղմացումի: Բոնիֆացիոս VIII դարձրել է ընդդիմանալու, սիբեռական ժողովին չմասնակցելու համար 1298 թվականին նրան նետում են ընդդեմ զարգացող զննար, որտեղից նրան ազատում է Բենեդիկտոս XI դարձրել 1303 թվականին: Դա Տոդին վախճանվում է 1306 թվականին Ֆրանցիսկյանների մեծասանում:

Յակոպոն դա Տոդին հեղինակել է աստիճանաբար աստիճանաբար, որոնց մեջ Ֆրանցիսկոս Ասիզոսի ոգով փառաբանել է փրսոնեական առաքիլությունը, Աստու հանդեպ ինֆորմացիոն սերը և կասաբայ ինֆորմացիոն

թյան և մտային ընթացի համարված աստիճան մեջ առաջինը հայտնվում է Ասիզի Աղյուսից, հրաժարված Սուրբ Ֆրանցիսկոս Ասիզոսի և աղյուս Յակոպոն դա Տոդին: Հայտնվում է «Ինչ հետ» սկզբն են դառնում «Հոնո մոս»:

Եստի երկրորդ հասկանալի ընթացի էր ընթացի էր դեռիկ Ասիզի, դեռիկ նրա բնությունը, նրա եղբայրը, նրա լանդաֆրո, նրա այսօրվա կյանքը և այսօրվա մարդիկ:

«Սիցիլիայի և Ֆլորենցիայի բոլոր ողիմիսիկները ներկա են: Կոստան Զարյանը, լեռնների միամիտ կառուցվածք, դեռիկ երկնից նայող նոճիները և ֆրանչիսկյան վարդապետների շաղկապակազույց զգեստը և մերկ ոտների վրա հագած կապի կոթի սանդալները» («Նավաստան», էջ 298): Բայց գրողը Ասիզի է եկել Սուրբ Ֆրանցիսկոսի հանդիպելու, նրան տեսնելու համար, նրա անձը, նկարագիրը, էությունը ճանաչելու համար: Եվ Սուրբ Ֆրանցիսկոսի մասին մեծազույց ճշմարիտ խոսքը կարող է ասել միայն մեծազույց արվեստագետը. «Ի՞նչու ենք Սանտա Կիարա եկեղեցու առջև ու մտնում Ջիոսոյի ումանակարների մեջ»... («Նավաստան», էջ

Ջոտտո. «Սբ. Ֆրանցիսկոսի մահը», որմնակար (հատված), մոտ 1325թ., Սանտա Կրոչե եկեղեցի, Ֆլորենցիա:

Սուրբ Ֆրանցիսկոսի ծննդավայրում հայտնվելուց անմիջապես հետո Ասիզի Աղյուսի հետ միասին գրողի աչքերի առջև է հայտնվում Յակոպոն դա Տոդին: «Երեսայում էի Յակոպոն դա Տոդին այնպես, ինչպես նկարագրել են ակամաստները: Վիզը վերցրած, բերանը ծածկ, աչքեր խեղճ, նա հանկարծ սկսում էր թարե, խեղճակություններ անել, կիսամերկ մարմնով փոփոխել մեջ թավալ գալ, որովհետև այդպեսով ուսել վերադարձող կանանց և այրիների սուտորությունը գրավի: Այս խոսքեր էր ասում, վրան բաց դասություններ էր դասում, և երբ ուղևորվում ամբողջ սկսում էր կահ-կահ ծիծաղել՝ նա, հանկարծ, մայրը կորցրած գառնուկի նման, սկսում էր բառաչել, ծունկերը դնում էր գետի մեջ, օրհար ծեռերը սեղմում էր կրծքին և արձաթե հնչում ծայրով հոյակապ գովասանքներ էր երգում իր արհի և իր աստիճանության» («Նավաստան», էջ 297):

13-րդ դարի վերջի և 14-րդ դարի սկզբի նստական բանաստեղծ Յակոպոն դա Տոդին (Jacopone da Todi) սերում էր Ումբրիայի Տոդի քաղաքից: Բոնիֆացիոսի ընդհանրությունը: Բոնիֆացիոսի համալսարանում ստացել է կանոնավոր կրթություն, սովորել է իտալաբանություն, դարձել է փասաբան և աղյուս բարեկեցիկ կենցաղով, վարել է թեթև, կենտուրախ, մակերեսային կյանք: 1268 թվականին նրան մեծ դժբախտություն էր տատանում. Տոդին ժողովրդական տոնախմբության ժամանակ փլվում է փայտաման կամրջակ, և կամրջակի վրա կանգնած հարյուրավոր մարդիկ գետնից մեջ ընկնում է միայն Յակոպոն: Գետնից մեջ ընկնում է, որ կինը աշխարհիկ դերը հանդերձների սակ մերկ մարմնի վրա փրձազգեստ էր կրում: Այս բանը այնպիսի ցնցող ազդեցություն էր թողնում դա Տոդինի վրա, որ նա որոշում է հետագա ամբողջ կյանքը նվիրել զղջումի և աղյուսության: Եվ իրով, իր ողջ հարսությունը և ունեցվածքը նա բաժանում է աղյուսներին և սրվում է խոսակամուն, խոսակցային կյանքի՝ կենցաղում հասնելով մինչև իսկ անհավասարի ծայրահեղությունների: Դա Տոդին աստիճանաբար

բաժանում: Գրել է երգիական-աստիճանաբար բանաստեղծություններ, որոնց մեջ հարձակվում է իրեն հալածած Բոնիֆացիոս դարձրել և առհասարակ կերակրության վրա՝ ցույց տալով հոգեբանական թափանցանքներն ու փայլունը: Այստեղ նա ժողովրդական հանրային տրամադրությունների արտահայտիչ է և դարձնում դասկերտվող նախադասություններ է իտալական Վերածնության գրականությունը:

Դա Տոդին գրել է նաև հիմներ, բարոյախրատական բանաստեղծություններ և այլն: Նրան է վերագրվում հայտնի "Stabat mater dolorosa" նստական բանաստեղծական երկը, որի մեջ դասկերտվում են Աստիճանաբար տառադրություններ Փրկչի խաչի մոտ: Մեկ այլ բանաստեղծության մեջ՝ "Stabat mater speciosa", դա Տոդին դասկերտում է Տիրամոր զգացումները մանուկ Հիսուսի օրոհի առջև: Ինձ թվում է, որ Կոստան Զարյանի 1915-ին գրված «Երեք երգեր ասելու համար վիզը երկրի և վիզը երկրի» ստեղծագործության «Ան մայր...» հասկանալի ներկայացված էր Տոդինի այս բանաստեղծություններից:

Ինչպես տեսնում ենք, Յակոպոն դա Տոդին իր կյանքով ու նկարագրով, ինչպես նաև ծայրահեղ խոսակցային կյանքի ու ինֆորմացիոն ժամանակի իր գաղափարներով ընդհանուր աստիճան ունի Ֆրանցիսկոս Ասիզոսի հետ:

Ասիզի հաղաբ Կոստան Զարյանի ընթացումով փակ տարածություն է՝ «դուրբակա մի արկը»: Երբ ժամկոտորող գրողը Ասիզից հասնում է Հոնո, ամեն ինչ փոխվում է. Մարկոս Ավելիոսի արձանի առջև, այսինքն՝ փրս ուժի, առաջադասական կոթի իրականության, ռազմական իշխանության սերն ու աստիճանային ընդդեմ սեղի են սայիս, նախաձեռնում են. «Քիչ հետ - Հոնո մոս - Ասիզին դառնում է հետավոր հիպատակ, ու Մարկոս Ավելիոսի արձանի առջև դա Տոդին և ինձ՝ Ֆրանչեսկոսը դառնում էին անհավանալի մի սկզբ» («Նավաստան», էջ 298):

«Ասիզի» տեսնում բաղկացած է հինգ մասից: Առաջին մասում, որ կարելի է համարել նախադրություն, գրողը միայն մոտենում է Ասիզին՝ փայլուն և դասական իրողության: Եվ քննարկում է, որ ֆիզիկական գործողու-

299): Այդպես երկու տարի հետո, Մակար ծերունին տեսնելու համար և մտնում է երկիր:

Եստի երրորդ հասկանալի Կոստան Զարյանը խոսում է Սուրբ Ֆրանցիսկոսի կյանքի և գործի շուրջ եղած ճշմարտության և կեղծիքի, էության և թվային իսկության, նրա կերպարի ոգեկան ներկայության և «ֆրանչեսկան ոգու» մոդայի մասին: Մինչդեռ «հայտնի է, որ մոդան իրական մեծությունները փորձել սղաննելու մի միջոց է: Ծանծանի սե խոսքը մարմար արձանի վրա» («Նավաստան», էջ 299):

1926 թվականին լրանում էր Ֆրանցիսկոս Ասիզոսի մահվան 700 տարին: Եվ այդ առիթով Իտալիայում սկսվում է մեծազույց շարժում: Աստիճանաբար է ֆիլմ նվիրված Ֆրանցիսկոս Ասիզոսին: Կոստան Զարյանը իր խիստ դժգոհությունն է հայտնում Սուրբ Ֆրանցիսկոսի կերպարի այդպիսի ընկալումից և մեկնաբանությունները. «Ամբողջ այդ շարժումը բարեբախտաբար վերջացավ անցյալ տարի՝ Ֆրանչիսկան ոգու դասակարգում և համազգային թատերական տոնակատարությամբ: Անձապաշտ այդ ֆիլմը մեկնաբանվեց դժմանքի կեղծ և ուղղակի ճանաչում ու սրբի գերեզմանի վրա ծեծված երկաթից արհառող մի սեղանով» («Նավաստան», էջ 299):

Եստի չորրորդ հասկանալի Կոստան Զարյանը սայիս է Ֆրանցիսկոս Ասիզոսի դերի և նստականության, նրա կերպարի իր ընթացումը: Կոստան Զարյանը Ֆրանցիսկոս Ասիզոսի գործունեության մեջ տեսնում է երկու կարևորագույն և էական կողմ. առաջին, որ նա կրոնափիլիսոփայություն է ստեղծել, և, երկրորդ, որ նա երգ և մտածում է արարել: Ուրեմն՝ կրոնափիլիսոփայական համակարգ և բանաստեղծական մտածողություն: Հետագայում «Ասիզի» տեսի գրությունից աստիճանաբար անց, «Արվեստի դասություն» իր դասախոսությունների մեջ Կոստան Զարյանը սայիս է ֆրանցիսկյանների կրոնական աշխարհայացքի իր բնութագրությունը. «Ֆրանչեսկանության կրոնական աշխարհայացքի գլխավոր կետը կայանում է նրա մեջ, որ Աստված միջոց և ամենուրեք ներկա է աշխարհում, որ աստվածային կյանքն է, որ շարժման մեջ

Կոստան Զարյան-120

է դժուար էր և որ քննական երեւոյթները լիովին համարել իբրև գերբնական իրականության նշաններ» («Դեմոյ Արար», էջ 208: Ընդգծումը Կոստան Զարյանին են - Յու. Խ.):

Նույն տեղում նա ընդգծում է Ֆրանցիսկոս Ասիզցու աշխարհընթացման երկու դրսեւորումները, գործունեության երկու կողմերը. «Սուր Ֆրանցիսկոս իբրև հավասարաշարժիչ և բանաստեղծ: Նոր աշխարհագրացում, նորաստեղծ արվեստի զարգացման համար»:

Ձիտսոն, Դանսեն եւ այլն» («Դեմոյ Արար», էջ 209):

Սուր Ֆրանցիսկոս Ասիզցու կրոնափիլիսոփայության մասին խոսելիս Զարյանը շեշտում է նրա «կրոնական անմիջականությունը» («Սոլաճիա», էջ 292), այն հանգամանակ, որ Սուր Ֆրանցիսկոս Ասիզցին, ինչպես նաև Յակոպոն դա Տոլին, «անկարող էր ուրիշներին եւ ինքն իրեն ծնունդ տալու» («Սոլաճիա», էջ 301): Այս «առարկայորեն»-ը այստեղ նշանակում է ոչ թե «օրբնական», այլ «իբրև առարկա»:

Կոստան Զարյանը Սուր Ֆրանցիսկոսի ոգին տեսնում է բնության հետ կապարկալ միասնության մեջ. «Ձոր, բլուր, ծառ, թռչուն՝ այլևս նշաններ չեն, որոնց միջոցով խորհրդաբանը արտահայտում է իր հոգեկան վիճակը, այլ իրականություններ, որոնց հետ միասին հոգին գտնում է իր համաճեղքեղանակ կենտրոնը» («Նավաստմար», էջ 300):

Բնության ամբողջական ընկալումը, բնության առանձին առարկաների ընկալումը իբրև ճիշտեղանակ ամբողջականության մաս, այսինքն՝ մարդուն Երջադասող առարկայական աշխարհի ներքին կառուցված հայտնագործումը Ֆրանցիսկոս Ասիզցու աշխարհայացքի կարևորագույն նվաճումն է ըստ Կոստան Զարյանի: Առարկայի ընկալումը իբրև ամբողջի մաս հնարավորություն է սալիս ճանաչելու առարկան, ճանաչելու Երջադասող աշխարհը, ճանաչելու գիտականորեն եւ գեղարվեստական եղանակով: Ընդամենը, Երջադասող ավելի կարևոր է դառնում բուն ճանաչողական ընթացքը, որովհետեւ ճանաչելով մարդուն Երջադասող առարկայական աշխարհը, մարդը ճանաչում է ինքն իրեն, ճանաչում է կյանքը՝ «ոտարբիկ կանգ է առնում հողերի վրա», գիտակցում է ինքն իրեն, իր ներկայությունը հողագրի վրա: Այսպես Ֆրանցիսկոս Ասիզցին նախադասարարում է փաստորեն ազդարարում է մեծ Վերածնունդի արշավը: «Ֆրանցիսկոսից հեղափոխում է այդ տեսակետից ամբողջ միջնադարյան մտայնությունը, սեմբոլների եւ իդեաների աշխարհից նա իջնում է երկիր, ոտարբիկ կանգ է առնում հողերի վրա, զգայուն ձեռներով Երջում է խոտերը, ծաղիկներից լույս է փայլում եւ ժողովում անձրեւի եւ փամփին» («Նավաստմար», էջ 300):

Ըստ Կոստան Զարյանի՝ «նրա (Սուր Ֆրանցիսկոսի. - Յու. Խ.) ներշնչումը զուտ բանաստեղծական է՝ միանգամայն անկաշակերտ ընդունված ասվածաբանական օրենքներից եւ սովաստիկ դրոշմներից դուրս: Ասվածաբանությունը նրա համար աղբյուր է եւ համայն ճիշտեղանակ զգացումը՝ տեսնելի եւ նույնիսկ Երջադասող իրականություն» («Նավաստմար», էջ 300):

Այստեղ է Զարյանը տեսնում Ֆրանցիսկոս Ասիզցու «կրոնական անմիջականությունը»: Եվ այդ «կրոնական անմիջականությունը» ուղղված է միջնադարյան մտայնության դեմ, ըստ Կոստան Զարյանի՝ Ֆրանցիսկոս Ասիզցին «ընթուս է եւ հեղափոխող»: Այս միտքը նա կրկնում է արիւնք անց «Սոլաճիա»-ի էջերում. «Ընթուս է այնպես, ինչպես ընթուս էր Մայսեր Էվկարսը, ինչպես Ասիզի Արվաշիկը, որ իր ներքին դարձում էր մարդու եւ մերկ մտնում եկեղեցի» («Սոլաճիա», էջ 300):

Բնության ճանաչողությունը, բնության հուզական ընկալումը ըստ Կոստան Զարյանի Սուր Ֆրանցիսկոսի համար իր գերագույն նորաստեղծումն է: Աստուծան ճանաչելու եւ նրան միանալու միջոց է, Արարչի հետ հոգեկան միասնության կերպ. «Սուր Ֆրանցիսկոսը ներշնչել էր սերը դեմոյի բնությունը: Նա վերականգնել էր նրա իրականությունը եւ դարձրել էր ասվածաբանի մի մաս: Նա նաև սովորեցրել էր մտնել բնության բոլոր երեւոյթներին եւ նույն ասվածաբանին մարդ, ամենը սրտով: Այն վայրերը, որ սուրբ աղբյուր էր եւ ուր ստացել էր իր վերջը, մինչեւ այսօր դեռ մնում են գեղեցկագույն մասերը տակնայն դաշտանակարի: Դեմոյի բնությունը տեսնել իր զգացումները, ինչպես դեմոյ մար-

դիկ, կենդանիները եւ բույսերը, նա վեր էր ածել հուզական նորարարության, վերացման միջոցի, միության գերագույն նորաստեղծում» («Դեմոյ Արար», էջ 211: Ընդգծումը Կոստան Զարյանին են - Յու. Խ.):

Ֆրանցիսկոս Ասիզցու կրոնափիլիսոփայության մեջ կարևորը, ըստ Կոստան Զարյանի, այն է, որ նա կարողանում է առանձին, մասնավոր առարկան տեսնել եւ ընկալել իբրև ճիշտեղանակ ամբողջությունը ներկայացնող իրողություն: Աստուծան հասնելու, միանալու համար բավական է նաեւ բնության առանձին առարկաների ճանաչումը եւ ընկալումը: Լեոնարդո դա Վինչիի մասնողությունը համակարգի մասին խոսելիս, այդ համակարգում մարդը եւ բնությունը իրը, առարկան հարաբերությունը բացահայտելով, Կոստան Զարյանը գրում է. «Դա Վինչիի համար մի գլուխ նկարելը նշանակում է կյանքի հետ նոր հարաբերությունների ուղղություններ եւ միջոցներ գտնել, նոր գաղտնի խնդիրներ լուծել ու նոր ուժերի տեղ դառնալ: Նույն այդ «Ընթուս»-ի [«խորհրդավոր ընթուս» - Յու. Խ.] Գիտակցի վրա արհեստավոր աշխատելը ուրիշ բան չէ, եթե ոչ ինքզինքը արտահայտելու դժվարին ճիգ - ասվածաբանալու թռչիչ» («Նավաստմար», էջ 326): Նույնը լիովին վերաբերում է Ֆրանցիսկոս Ասիզցուն, մասնավորապես Սուր Ֆրանցիսկոսի ներքին «ես»-ը տարալուծելով եւ ամփոփելով Կոստան Զարյանը գրում է՝ «Կարելի է Երջադասող օրինակներ եւ բերել կյանքի, Ս. Ֆրանցիսկոս, Տոլսոյ, Նիցոս» («Նավաստմար», էջ 326):

Բնությունը, բնության առանձին առարկաները Սուր Ֆրանցիսկոսին հնարավորություն են տալիս հաղորդակցվելու ամբողջ ճիշտեղանակ հետ: Նման մասնողությունը վերածնունդ է անստեղծ եւ անվախճան ճիշտեղանակ սահմանները, զատուրում է Աստուծոյ գոյության եւ ներկայության ճիշտեղանակը: Բնության իրը, առարկան բացվելով եւ անվախճան ճիշտեղանակ վերածնում է ճիշտեղանակ եւ հակառակը՝ ճիշտեղանակ սեղմվելով, խտանալով վերածնունդ է բնության մասնավոր իրողության՝ թռչունի, խոտի, ծաղկի: Սուր Ֆրանցիսկոսի համար գերագույն ուժը Աստուծան-ճիշտեղանակն է եւ մարդու միությունը այդ գերագույն ուժին: Ան թե ինչու, ըստ Կոստան Զարյանի, Ֆրանցիսկոս Ասիզցու համար գոյություն է չունի ոչ մի նվիրադրություն, ոչ մի ենթակարգություն կամ եկեղեցական իշխանություն: Այսպիսի ընթուսումը արդեն իսկ ուղղված էր եկեղեցական իշխանության դեմ, ահա թե ինչու Սուր Ֆրանցիսկոսը «հակակաթոլիկ է եւ հակադոկտրինային» («Նավաստմար», էջ 300): «Ինչ-որ «Արվաշիկ»-ն կոսմիկ ամբողջ ստեղծագործությունը: Թռչունը, խոտը, ծաղիկը, ահա բարձրագույն նվիրադրությունը: Գեղեցկան անկաշակերտ եւ ազատ ճանաչարհներով դեմոյի համաստեղծությունը» («Նավաստմար», էջ 300):

Աստուծան արարչագործության մասն ընթուսումը միջնադարյան մեծագույն ընթուսություն էր: «Ան թե ինչու նա ընթուս է եւ հեղափոխող» («Նավաստմար», էջ 300): Սուր Ֆրանցիսկոսի վերաբերյալ այս միտքը Կոստան Զարյանը, որ Երջադասողական է իր բնութագրումների եւ վերլուծումների մեջ, կրկնում է արիւնք անց «Սոլաճիա»-ի էջերում («Սոլաճիա», էջ 300):

Կոստան Զարյանը բնութագրում է նաեւ Ֆրանցիսկոս Ասիզցու անձը, թեմեւ նրա նկարագրի մեջ հոգեւորականը, բանաստեղծը եւ մահկանացու անձը անտրոսիկ միասնություն են կազմում: Կոստան Զարյանը նրան կոչում է «Զիտսոսի արյունով եւ թռչունների երգերով սեռեց երջայրը արելի եւ երջայրը ջուրերի» («Դեմոյ Արար», էջ 265): Այս բնութագրությունով Կոստան Զարյանը ընդգծում է Սուր Ֆրանցիսկոսի կերպարի երկու կարևոր գիծը՝ իր կրոնական ընթուսումները, իր կրոնական մասնողությունը («Զիտսոսի արյունով...») եւ իր բանաստեղծական մասնողությունը, բնության իր ընթուսումը («Թռչունների երգերով սեռեց...»): Ըստ Կոստան Զարյանի, Ֆրանցիսկոսի կրոնական «նեոնեոնը զուտ բանաստեղծական է, միանգամայն անկաշակերտ, ընդունված ասվածաբանական օրենքներից եւ սովաստիկ դրոշմներից դուրս» («Նավաստմար», էջ 300): Իբրև անձ, Ս. Ֆրանցիսկոսը դարձրել էր իբրև անձ: Նա անդադար թափառում գաղտնի դեմոյի: Նա անդադար թափառում էր, երգում է, խոսում է թռչունների հետ, ամբողջի հետ, բնության տեսարանների հետ («Նավաստմար», էջ 300): Ֆրանցիսկոս Ասիզցու մասին ստեղծված դասականությունները, որոնք իրենց ծագումով եւ բովանդակությամբ կրոնական են, իսկ Երջադասող լիզ-

վով եւ ոգով՝ ժողովրդական, եւ որոնք ընդունված է անվանել Սուր Ֆրանցիսկոս Ասիզցու ծաղիկներ (fioretti), մեզ են փոխանցում Սրբի բնավորության ու նկարագրի այդ գիծը՝ ներքին հրձվանքը եւ ուրախությունը նույնիսկ ամենամանր մայրամուտների մեջ: Նրա բնավորության այդ գիծը շեշտում են նաեւ նրա մասին գրեթե բոլոր հեղինակները՝ Է. Ռեմանը («Ֆրանցիսկոս Ասիզցի», "Nouvelles Odes d'histoire religieuse" գրքում), Պոլ Սարաշինը ("Vie de Saint Francois d'Assise"), Արվեդ Բարինը (Arvede Barine, "Saint Francois d'Assise"), Գերբեր Զիթ Գերբերը («Ֆրանցիսկոս Ասիզցի» գրքում) եւ ուրիշներ: «...դաժան ուրախություն՝ ճգնակեցության դարձումների եւ խոնարհության սուրբ անհեթեթության մեջ...»,- գրում է, օրինակ, Գ. Զ. Գերբերը (Գ.Կ.Չեստերտոն, Франциск Ассизский, "Вопросы философии", Москва, 1989, N1, стр. 83): Ան թե ինչու հոգեւորականը երգում է եւ «բարձր ուրախության այնպիսի աղբյուրներ է ստեղծում... ու այնպիսի նորաստեղծում իր երջ իրականացնելու համար, որոնք «դարձան» եւ «բնական» մարդկանց ոչ միայն մութ, խրթին եւ երեսում, այլ որոնց մասին հասարակ մեթոդները իսկ չեն կարող» («Նավաստմար», էջ 326): Նույն այս դասաբանով Սուր Ֆրանցիսկոսը կամ Յակոպոն դա Տոլին ընդունակ են արարների, ավելի ճիշտ՝ գործում են արարներ, որոնք դուրս են մարդու սովորական, առօրեական տեսարանությունից: Գայտնի է, օրինակ, այն փաստը, որ երբ հայր Բեռնարդինը, չկարողանալով որդուն վերադարձնել ունեւոր եւ աղաչելով ընտանիքի գիրկը, դասարանում որդուց դարձանքում է այդ դարձանքով վերադարձնել իր գնած հագուստները, Ֆրանցիսկոս-Յիզականցին առանց վարանելու հանում եւ վրայից տեսնում է բոլոր հագուստները եւ կասարյալ անվերջությամբ դասարանից հեռանում է բոլորովին մերկ: Եվ որեւէ մեկը այդ մերկությունը չի համարում անարարեց: Կոստան Զարյանը դա բացատրում է այսպես. «...Ասիզցի Արվաշիկը, որ իր ներքին դարձումները դարձանքով համար զգեստները դուրս էր տեսնում եւ մերկ մտնում եկեղեցի» («Սոլաճիա», էջ 299):

Գեղեցկային «ներքին դարձումներ» էլ Ֆրանցիսկոսին դարձնում է բանաստեղծ, որ «խոսում է թռչունների հետ, ամբողջի հետ, բնության տեսարանների հետ»: Սուր Ֆրանցիսկոսը խոսում է մի բնականաբար մեծ չարի ու վնասներ դասառած գայլի հետ, նրան անվանում է «եղբայր գայլ», հորդում է այլևս գյուղին վնաս չդասառնել, եւ գայլը լսում, հասկանում է Ֆրանցիսկոսին, հնազանդվում է նրան եւ դառնում գյուղի անմեղահագուստը ու հեզ արարածը: Մեծ բանաստեղծները նաեւ մեծ տեսողներ են եւ կարողանում են անկարելի դարձնել կարելի: «Վերջ է վերջը այդ մեծ անհաս թողել է միայն մի երգ՝ «Տաղ Արելին»:

Այդ տաղը, այդ ոգին հեղափոխել է ամբողջ իսլամական, ուսի եւ համաշխարհային արվեստը:

Վերածնունդը սկսում է Ս. Ֆրանցիսկոսից: Գիտարներ, Յիտսոն, Դանսեն: Մի երգ, մի տաղ, եւ ամբողջ միջնադարյան սովաստիկական, Սորբոնը իր վերջարով, դիպիկիկան եւ այլաբանությունը, իդեաները եւ սեմբոլները գրվում են անդունդ» («Նավաստմար», էջ 300-301):

Ըստ Կոստան Զարյանի, Սուր Ֆրանցիսկոսի մեջ բանաստեղծը ավելի զորեղ է, քան հոգեւորականը: Իր կրոնափիլիսոփայության մեջ նույնպես Սուր Ֆրանցիսկոսը ավելի բանաստեղծ է, քան կրոնական գործիչ: «Գեղեցկային նույնիսկ դաժանագույն ծայրահեղությունների մեջ նա մնում էր տուրադուր»,- գրում է Գ. Զ. Գերբերը (Գ.Կ.Չեստերտոն, Франциск Ассизский, "Вопросы философии", Москва, 1989, N1, стр. 85): Ուսի եւ դասարանական չէ, որ բանաստեղծը հաղթում է կրոնավորին. «Մնում է կիսամերկ բանաստեղծը թայ խոտի վրա չոքնա եւ ձեռները վեր բարձրացրած»:

Իսկ ձեռների վրա մտնում են թռչունները եւ երգում» («Նավաստմար», էջ 301):

Սուր Ֆրանցիսկոսը ձուլվում է բնությանը, նա ինքն կասարյալ բնություն է: Մարդը վերածվում է կրոնական գեղեցիկ եւ մեծագույն դրսեւորումներից մեկին. մարդը դառնում է ծառ, որի ձեռները՝ ճյուղերի վրա մտնում են թռչունները եւ երգում: Ան թե ինչու ընթուսում էլ բնության բոլոր իրականությունները Սուր Ֆրանցիսկոսի համար դառնում են

«ուր կամ եղբայր»՝ «իմ ուր Լուսին եւ աստեղ», «իմ եղբայր փամփ», «իմ ուր ջուր», «իմ եղբայր կրակ» եւ այլն: Սուր Ֆրանցիսկոս Ասիզցու եւ կրոնափիլիսոփայությունը, եւ բանաստեղծական մասնողությունը հիմնական են փրստնեական կրոնի մեծագույն հիմնադրույթի՝ մարդկային փոխադարձ ու անվերադարձ սիրո գաղափարի վրա: Գ. Զ. Գերբերը Սուր Ֆրանցիսկոսին համարում է «մարդասիրության առաջին հերոսը» (Գ.Կ.Չեստերտոն, Франциск Ассизский, "Вопросы философии", Москва, 1989, N1, стр. 83):

Ան թե ինչու մարդասիրությամբ եւ բնության բացառիկ ընկալումով Սուր Ֆրանցիսկոսը ոչ միայն նախադասարարում է իսլամական վերածնունդը, այլեւ, ըստ Կոստան Զարյանի, սկսում է այն. «Վերածնունդը սկսում է Ս. Ֆրանցիսկոսից: Գիտարներ, Դանսեն, Յիտսոն» («Նավաստմար», էջ 300): Այս նույն միտքը Կոստան Զարյանը գրեթե նույնությամբ կրկնում է հիսունական թվականներին գրած «Արվեստի դասարանական դասախոսություններ»-ում («Դեմոյ Արար», էջ 209): Փաստորեն, ըստ Կոստան Զարյանի, եւ Գիտարներ (1240-1302), եւ Դանսեն Ալիզեթին (1265-1321), եւ Յիտսոն (1266/1 267-1337) իրենց արվեստով դասարան են Ֆրանցիսկոս Ասիզցուն: «Սուր Ֆրանցիսկոսի ամենամեծ դերը կարելի է համարել նրա մեջ, որ հեռու արվեստի մասին գոյություն ունեցող օրենքներից, կանոններից, դասարանություններից, նա կարողացավ դարձնել զգացումի, ամենը հավաստի, անկեղծ մանկական թաղանթի միջոցով առաջ բերել այնպիսի նկարչություն, որի հետեւանքը մինչեւ այսօր դեռ զգացվում է»,- գրում է Կոստան Զարյանը 1950-ական թվականներին («Դեմոյ Արար», էջ 217):

«Ասիզ» էստի վերջին հասվածը ամփոփում է Կոստան Զարյանի մտեցումը Ֆրանցիսկոս Ասիզցու կերպարին: «Ասիզի փորձերում կրոնավորներ են վիսում: Եկել են բոլոր երկիրներից: Դասազուրար տեղի դիտի ունենալ: Մեծ հասարակ, ծառեր, թափոններ:

Ինչ՞ սուրբ, բացակա է: Իր տեղ կորել է մեկնաբանությունների մեջ: Տղազական սեւ երկը ծածկել է ոգին: Չեղ խոսակել է սիրը» («Նավաստմար», էջ 301):

Գրողը ցավով արձանագրում է, որ այդ իրականության մեջ Սուր Ֆրանցիսկոսի ոգին չկա, բացակա է: Կրոնավորներ, որոնք անարժան են («վիսում են»), Սուր Ֆրանցիսկոսին նվիրված հասարակ, ծառեր, մեկնաբանություններում, որոնք կարող չունեն Սրբի իրական կյանքի, նրա վարի, նրա ընթուսումների հետ: Եվ գրողին այլ բան չի մնում անելու, քան հեռանալը՝ որոշում են մեկնել:

Ինչ է մնում Ասիզում, որ այդան հարգանք է թե Ֆրանցիսկոս Ասիզցուն եւ թե Կոստան Զարյանին՝ գեղեցիկ անձնավորված բնությունը եւ բնության բանաստեղծական հոյակապ սխալացումով ընկալումը: «Այնտեղ, դաշտում, ձիթենիները արեւաք տեսնելով հուզահարում են արտիստական դարձան օդը:

Երկրյան ծիծեռնակների մեծ երանները խենթի ման դոսոյս են գալիս եւ անհետանում:

Ծանր մի լուրջություն է ման գալիս: Լուսին:

Ասիզին ցցվում է ավելի վեր: Կիսափով բերդի վրա ռուր են մտնում: Աւսարակները միայնանում են» («Նավաստմար», էջ 301):

Սուր Ֆրանցիսկոսի ներկայությունը Կոստան Զարյանի գրականության մեջ ավելի է, քան նրա անվան հիշատակումը կամ Սրբի կյանքին եւ բանաստեղծությանը տրված բնութագրումները: Վստահորեն կարելի է ասել, որ Կոստան Զարյանի գրականության մեջ բնության յուրօրինակ ընկալումը, գրողի բացառիկ երեսայնությամբ բնության իրականությունների բանաստեղծական անձնավորումները, մարդու եւ բնության ներքին կառուցվածքային մեկնությունները, բանաստեղծական մասնողության եւ չափածո խոսքի զարդանական տեսակը ստեղծագործական ընկալումով եւ գեղարվեստական կերպարայնությամբ, իբրև սկզբունք, իբրև հայեցակետ, կարկանդակ են համաշխարհային մշակույթի Երջադասողական եւ Երջադասողական խոսքի Երջադասողական երեսայնության եւ անհասարակությունների հետ, որոնցից մեկն էլ Սուր Ֆրանցիսկոս Ասիզցին է:

«ՈՍԿԵ ԱՐԾՎ» ԲԱՌ-ՅԱԿԸ ԵՎ ՄՅՈՒՄՆԵՐԸ

Հունվարի 29-ին Ռուսաստանի կինեմատոգրաֆիական արվեստների և գիտությունների ազգային ակադեմիան երրորդ անգամ ընդհանուր մրցանակները: «Ոսկե արծվի» գլխավոր ավարդ այս անգամ կհանձնվի «72 մեթ»-ը, «Իմ խոր եղբայր Ֆրանկենցեյնը», «Վարդ Կերայի համար» և «Յուրայի մեծ» ֆիլմերը: Վերջինս, որ Մեծ հայրենական պատերազմի մասին պատմելով, փորձում է վեր հանել ձեռնարկը՝ տուր լայն ինտերակտիվ ավանդական մեկնակերտին, անցյալ տարի Մոսկվայի միջազգային կինոփառատոնում արժանացել է «Ոսկե Գեուր» գլխավոր մրցանակին, ինչպես նաև «Արժան Գեուր» մրցանակներ թերև Ղանի Մեյսիսիևի և Բոգդան Սուտյակովի համադասարանական լավագույն դերակատարում համար: Կինոակադեմիան նախադասվելով սվել է «Յուրայի մեծ» մյուս դերակատար Սերգեյ Գաբաշվին, թեև Բոգդան Սուտյակովը ես ամառը և չի թողել:

Հայր Բերնի Կին կասկի դերում

Փետրվարի 27-ին Ամերիկյան կինոակադեմիան հերթական անգամ կենտրոնի իր ոսկե գնդակը արձակեց: Բայց օսկարյան ծիսակատարության ճիշդ նախօրեին Լոս Անջելեսում կենտրոնի նախնական «Ոսկե մոռ» ամենամյա մրցանակները: Եթե «Օսկար» ընտրում է լավագույնը, «Ոսկե մոռ», նրանից մի քանի անգամ ընկնելով, հոչակում է վասթարագույնների:

Հակա-«Օսկար», որն արդեն 25 տարեկան է, կինոակադեմիայի հետ միաժամանակ հրապարակել է իր հավակնորդների անվանացանկը:

Այս տարի «Ոսկե մոռ»-ի մի ամբողջ հավաքածու կարող է վասակել «Կին կասկ» 100 միլիոն դոլարանոց կինոկոմիտե, որը կյանքի է կոչել Ֆրանսիայից «Ներմուծված» Պիտոֆը՝ «Վիդեո» ճանաչված ֆիլմի ռեժիսորը: Բեթմենի գունակին ղախկանող կին մուսանսի ծախողական ղախկանողը յոթ «Ոսկե մոռ» է հավակնում, ընդ որում՝ վասթարագույն կինոակադեմիայի, օսկարակիր Հայր Բերնի գլխավոր դերակատարում, նույն Բերնի և Շերոն Սթոունի զուգարկով և հենց նույն Սթոունի ու դարձյալ Ֆրանսիայից «Ներմուծված» Լամբեր Վիլսոնի երկրորդական դերերի համար:

Պիտոֆը թերև աս է ֆրանսիացի ամերիկյան կոմիտիի համար, Հայր Բերնի ասում է սվել Բեթմենի իզակյան տարբերակը դառնալու անհրաժեշտ, Շերոն Սթոունն ու Լամբեր Վիլսոնը այնքան չեն հայտնվել, որ ղիտի հայտնվելին այս ամենի հանրագումարը սյառնում է «Ոսկե մոռ»-ի սկզբնական տեղադրումը:

Անցյալ տարի Կաննի փառատոնում լուրեր էին ղախկանում, թե ամերիկացի ռեժիսոր Զոլդ Բուրի լավագույն կոմիկական դերի համար մրցանակ տալու հնարավորությունը: ամերիկյան ֆառատոնում իրաժեշտ «Ֆրանսիայը 9/11»-ը Միացյալ Նահանգների նախագահին ղախկանում է թունդ երգիական ընդունել: Բայց Կաննը բավարարվեց Մուրի «Ոսկե արձակեմու ղիտ» ընդունելով, իսկ ղախկան այս տարի թերև լրացնի «Ոսկե մոռ», որին Բուրը ներկայացված է որդես «վասթարագույն դերասան»:

ՎԱՏԹԱՐԱԳՈՒՅՆՆԵՐԸ. ԲՈՒՇ, ՌԱՅՍ, ՌԱՄՍՖԵԼԴ, ՇՎԱՐՅԵՆՆԵՐԸ

Չարաբասիկ այս տարեկան հազիվ թե խոսք տա մի ուրիշ 100 միլիոնանոց «բլոքասթեր»՝ «Ալեքսանդր», որը դառնալու է հեռուստատեսության ունի վեց անվանակարգում: Կրկնակի օսկարակիր Օլիվեր Սթոունի ղախկան կոթողը կարող է նրան վասթարագույն ռեժիսորի կոչում տրել, իսկ Զոլդ Բուրի ու Անջելինա Յոլիին՝ նույն մակարդակ կնված դերասանների: Ոչ Ալեքսանդր Մակեդոնացու դերն է իրադրացի «Վիլյամ» Ֆրանկի վրա եկել, ոչ էլ, առավել ես, նրա մոռ դերը՝ հայրենական պատերազմի, վիետնամական ղախկանողի մասնակցից Սթոունին էլ ակնհայտորեն աս ավելի հաջողվել է ղախկանել իր տեսածի, ֆան չեստածի մասին:

Հունվարի 26-ին բացվեց Ռոստրամի 34-րդ միջազգային փառատոնը, որը հեղինակային կինոյի լուրջ ֆոնդներից մեկն է եվրոպայում և ներկայացնում է գլխավորապես երիտասարդ ռեժիսորների գործեր: Փառատոնի բացման օրը ցուցադրվեցին ֆրանսիացի Ռեմոն Դոլդարի «Տասներորդ սեպտեմբերը», իսկ Գերմանիայից «Ազ ու ձախ» ֆիլմերը: Վերջինս «Օսկար» հիմնական հավակնորդներից մեկն է այս տարի և հինգ անվանակարգով ներկայացված է Ամերիկյան կինոակադեմիայի մրցանակին, ընդ որում՝ նաև որդես լավագույն ֆիլմ:

Նրա թիմի մյուս անդամներն էլ կարող են իրենց հասցնել «մոռ» վասակել: ԱՄՆ ղախկանողության նախարար Դոնալդ Ռամսֆելդը հավակնում է «երկրորդական դերի վասթարագույն դերասանի», իսկ ազգային անվանողության գծով Բուրի խորհրդական Կոնդրիդա Ռայսը՝ «երկրորդական դերի վասթարագույն դերասանուհու» սիսդոսին:

Ի դեր, վերջին անվանակարգում Ռայսը մրցակցում է երգչուհի Բիթլի Սփիտի հետ, որը չնայած ընդամենը մի ֆանի վայրկյան է երևում Մայլ Մուրի ֆիլմում, հասցրել է աչի ընկնել:

Քաղաքական կինոհեռուստաների ասումը համարում է Կալիֆոռնիայի նահանգապետ Անտոյ Շվարցենբերգը: Ես էլ իր հերթին, մրցակցային մեջ է Դոնալդ Ռամսֆելդի հետ՝ երկրորդական դերի վասթարագույն դերասանի կոչման համար: Ժյուլ Վեռնի «80 օր աֆրիկայի շուրջը» նախադրված վեռի վեռին էլ բանացման մեջ, ֆառատեսական գործիչ կարգվելուց առաջ, Շվարցը հանդես է եկել կոմիկական դերում, ինքնասիրահարված թուր ղիտան է՝ ղողղախկան մկաններով՝ նեժի ուղեղով:

Իսկ Բուրին դառնալով՝ նեժի, որ նա լուրջ ախոյան ունի, կասակեցու Բեն Սթիլերը վասթարագույն դերասանի դախկան հավակնող է միանգամից չորս ֆիլմում և փաստորեն ռեկորդ է սահմանել:

Վերջապես, «Ջեյմիս Եկան աղջիկը» կինոկարի գլխավոր դերակատարումների համար «Ոսկե մոռ» հավակնորդների ասումը են դասվել Ջեյմիս Լոյդն ու Բեն Ալֆերը, բայց սա արդեն ավանդույթ է դարձել:

- ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ԽՆՏԻՆՈՒՄՆԵՐ ԶԻԼՍ. «72 մեթ» (ռեժիսոր՝ Վլադիմիր Խոսիսենկո)
- ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ՌԵՇԻՍՈՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆԸ. Վալերի Տոդորովսկի («Իմ խոր եղբայր Ֆրանկենցեյնը»)
- ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ՍՑԵՆԱՐ. Վալենտին Գեոնիս («Յուրայի մեծ»)
- ՏՐԱՍՄԱՐՈՒ ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ԴԵՐ ԿԻՆՈՅՈՒՄ. Սերգեյ Գաբաշվ («Յուրայի մեծ»)
- ԿՆՈՑ ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ԴԵՐ ԿԻՆՈՅՈՒՄ. Ալյոնա Բաբենկո («Վարդ Կերայի համար»)
- ՏՐԱՍՄԱՐՈՒ ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ԵՐԿՐՈՐԱԿԱՆ ԴԵՐ. Բոգդան Սուտյակ («Վարդ Կերայի համար»)
- ԿՆՈՑ ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ԵՐԿՐՈՐԱԿԱՆ ԴԵՐ. Ելենա Յակովլեա («Իմ խոր եղբայր Ֆրանկենցեյնը»)
- ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ՕՊԵՐԱՏՈՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆԸ. Սերգեյ Մաչիսկի («Յուրայի մեծ»)
- ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ԿԻՆՈԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅՈՒՆ. Եննի Մորիկոն («72 մեթ»)
- ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ՈՉ ԽՆՏԻՆՈՒՄՆԵՐ ԶԻԼՍ. «Միտայիլ Բուլգակովը Կովկասում» (ռեժիսոր՝ Գեորգի Նաթանսոն)
- ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ԱՆԻՄԱՑԻՈՆ ԶԻԼՍ. «Մարդուկ - ջարդուկը» (ռեժիսոր՝ Տասյան Իլյինա)
- ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ԱՐՏԱՍԱՀԱՆՅԱՆ ԶԻԼՍ ՈՒՄԱՍԱՆԻ ԿԻՆՈՎԱՐՁՈՒԹՅՈՒՄ. «Ջիսոսի չարչարանները» (ռեժիսոր՝ Մել Գիբսոն)
- ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ԴԵՐՈՒՄԱՍԵՐԻԱԼ. «Տեղամաս»
- ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ՄԻՆԻՍԵՐԻԱԼ. «Պաշիվ ունեմ»
- ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ՏՐԱՍՄԱՐՈՒ ԴԵՐ ԴԵՐՈՒՄԱՍԵՐԻԱԿԱՆ ԴԵՐ. Սերգեյ Բեզուկով («Տեղամաս»)
- ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ԿՆՈՑ ԴԵՐ ԴԵՐՈՒՄԱՍԵՐԻԱԿԱՆ ԴԵՐ. Վալենտինա Տալիզինա («Ճակատագրի գիծ»)
- ՄՐՏԱՆԱԿ. «Արվեստին անձնուրաց նվիրվածության համար». Եվգենի Սամոյլով
- ՄՐՏԱՆԱԿ. «Չամախարհային արվեստում ներդրած ավանդի համար». Ֆրենսիս Ֆորդ Կոդլա

«Յուրայի մեծ»

ՌՈՒՄՆԵՐԸ ՌՈՏԵՐԳԱՄՈՒՄ

Կարճերի մրցույթում ընդգրկված է 14 աֆրիկյան, այդ թվում՝ իսրայելցի Ֆրանչեսկո Ֆեիի «Ալիսները», քաղաքացիական պատերազմի լավագույնը «Իմ ընկեր Դոնորը», արգենտինացիներ Վերա Ֆոգելի և Մարտին Դեսալվոյի «Առանց երազների ղախկանողները», ռուսաստանցի Իլյա Խաժանովսկու «4»-ը և այլն: Այս մրցույթին մասնակցում է նաև Ռուս ճանաչված դերասանուհի և ռեժիսոր Ռեմասա Լիս-

վինովան իր «Ինչպես սիրեցի» («Ասվածուհին») ֆիլմով: Կարճամետրաժ կինոկարների մրցույթային ծրագրում ընդգրկված են 32 ժառանգներ 23 երկրներից: Ռոստրամն այս անգամ նախադրված է իր հասկանալի կինոյին: Մրցույթային ծրագրերին մասնակցող գործերի կողմից հինգ լիաներում են նույնան էլ կարճամետրաժ ֆիլմեր են ցուցադրվել «Ռուսական զուգահեռ կինոն» թեմատիկ ծրագրակներում, որտեղ կայացել է ավանգարդիսական «անդերգրունդի» նախադրումներին մեկի՝ Եվգենի Յուրիսի «Բիտերայից» ֆիլմի համապատասխան ղրեմիերան, ներկայացվել են Ալեքսանդր Բասկովի «Կամաչ փոխը» և Սերգեյ Կորյակինի «Դիմար Իվանը»: Իսկ Ռոստրամում կազմակերպված նախադրումներից մեկը նվիրվել է Ռուսաստանում կատարված փոփոխությունների ազդեցությանը կինեմատոգրաֆի վրա և ռուսաստանյան կինոյի առաջընթացին:

- Ռեայի, Միխայիլ Զենն, Վալերի Մերես: Ֆրանսիա, 2002:
- Դրամատիկ սիրո ղախկանողը՝ ըստ Ալեքսանդր Դյումա որդու դասական թատերադրության:
- 9 փետրվարի 00.45 Նոր ալիլ «Եվ Ասված արարեց կնոջը»՝ Ռեժիսոր՝ Ռոմեո Վալերի: Դերերում: Բրիգիտ Բարո, Կուրդ Յուրգենս, Ժան-Լուի Տրենտինյան, Բրիտան Մարտին: Ֆրանսիա, 1956:
- Միտայիլ երանկություն հեռու մեկուրամ, որը ժամանակին մեծ համբավ թերեց Բրիգիտ Բարոյին:
- 10 փետրվարի 20.50 Купель «Տաղ փոխիկ սեամորներ»՝ Ռեժիսոր՝ Ասանիլավ Գոլոմովսկին: Դերերում: Վալերի մի Ջելիին, Տասյան Դոլգին, Ալեքսանդր Կայրանովսկի: ՌՍՖՍՄ, 1987:

- Ազաթ Բրիտի համանուն դեմեկիկ էկրանացում է:
- 10 փետրվարի, 01.15 Նոր ալիլ «Գնդակեղ կայծակ»՝ Ռեժիսոր՝ Թերենս Յանգ: Դերերում: Շոն Զոների, Կլոդի Օժե: Մեծ Բրիտանիա, 1965:
- Ջեյմս Բոնդի մասին ղախկանող արկածախոր հայտնի ֆիլմերից մեկն է:
- 10 փետրվարի 01.15 Ընթաց «Տիտո»՝ Ռեժիսոր՝ Ջոյի Թեյլոր: Դերերում: Ենթոնի Դոլիմոս, Ջեյմիս Լանգ, Ալան Զամինգ: ԱՄՆ, 2000:
- Շերտիցան «Տիտո Անդրոնիկոսի» յուրաքանչյուր կերպարում մեջ բոլոր ժամանակները միախառնվել են:
- 12 փետրվարի, 23.20 Купель «Օլիվիան, ինչպես որ կա»՝ Ռեժիսոր՝ Սթեյնի Զեյն: Դերերում: Ֆեյ Դալուեյ, Ջորջ Մոք: ԱՄՆ, 1973:
- Սոցիալական դրամա:
- 12 փետրվարի, 00.35 Նոր ալիլ 13 փետրվարի, 00.35 «Ջամուց Բուլգակովը»՝ Ռեժիսոր՝ Վիկտոր Ֆելմինգ: Դերերում: Զերի Գրանթ, Վիլյամ Լի: ԱՄՆ:
- Ամերիկյան կինոյի դասական մեկուրամներից մեկը, որը Մարգարե Միչելի վեռի էկրանավորումն է, արժանացել է ինն «Օսկար»:
- 13 փետրվարի, 22.00 ԴԻ «Տղամեր չեն արտադրում»՝ Ռեժիսոր՝ Օլաֆ Լյուբեցենկո: Դերերում: Մաչեյ Ծնուր, Ցեգարի Պազուրա: Լեհաստան, 2000:
- Երիտասարդական դրամա՝ կասակերտության տարրով:

Արժե Դիպրեյ

- 7 փետրվարի, 23.30 ԴԻ «Ալյուր»՝ Ռեժիսոր՝ Կլոդ Զիդի: Դերերում: Ժան-Մարի Բիգար, Գի Մարան, Անդրեա Ֆեռոլ, Ժան Բրիտան Բուլգ: Ֆրանսիա, 2001:
- Կասակերտություն, որի հերոսները ունենում են գիտերային ակումբ բացել:
- 8 փետրվարի, 22.40 ԴԻ «Կամելիազարդ սիկինը»՝ Ռեժիսոր՝ Ժան-Վլոդ Բրիտան: Դերերում: Բրիտան

